

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

1. 1995

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

SAMMENSLUTNINGEN
AF DANSKE FANGER
FRA FRIHEDSKAMPEN
1940 - 45

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

Modstand - vist nytter det...

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Fungerende fmd.: Villy B. Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsinge. Tlf. 48 79 45 91.

Sekretær: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værløse. Tlf. 42 48 56 74.

Kasserer: Bernth Johannesson, Johs. V. Jensens Allé 48, 4 tv., 2000 Frb. Tlf. 31 16 32 84.

Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff, Hans Andersen, Else Drejer, Birgit Fischermann, Peter Møller Madsen, John Nielsen, Birgit Lærche og Lilian Olsen.

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter.

Kammeraternes Hjælpefond stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894 Øster Ulslev. 53 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lundeberg, Hesselager. 62 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehomeets adresse er: Flejmosen 4, Østerby, 6470 Syd-Als, Als. 74 40 53 42.

Tilsynsførende: Ejler Mortensen, Nørregade 6, 6440 Augustenborg, tlf. 74 47 17 04.

Medlemmer: Iflg. fundatsen paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

Fangesammenslutningens Rekreattionsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45, yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formand: Villy B. Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsinge, eller i de enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret. Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med besvarelsen.

Da bevilgede beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted. Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreations- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: c/o Frihedsfondens kontor, Æbeløgade 1², 2100 København Ø.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreationsformål eller -hjælp i særlige trangstilfælde. Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anerkendes - i henhold til lov om erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Dagmar Mørk Jensen
Dammes Teglegård 10, 1 th
6200 Aabenraa
Tlf./fax. 74 62 71 14

REDAKTION

Kaj Christensen
Præstegårdsvænget 16
5210 Odense NV
66 13 80 10
Ansvarshavende

Fung. redaktør
Minna Dahl
Sdr. Fasanvej 47 3th
2000 Frederiksberg
Tlf. 31 19 68 06

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

TIL ABONENTERNE

Bladet vil udkomme i månederne. Februar, april, juni, august og november.

Stof der skal med i bladet skal være inde på redaktionen den 1. i måneden umiddelbart før.

PRIS

100,00 kr. i 1996.

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

1. 1995

*Modstand
- vist nytter det...*

Modstandskampen 1940 - 45

Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Organ for Sammenslutningen af danske fanger
for FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Buchenwald-klubben
Dachau-klubben
Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne
Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen
Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen
Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen
Sachsenhausen-foreningen
Stutthof-foreningen
Theresienstadt-foreningen
Krigssejlerne

Nr. 1.

1995

1. årgang

LEDEREN

Kære kammerater, venner og tidligere abonnenter på Landsbladet Pigtraad-Gestapofangen.

I sidder nu med efterfølgeren, Landsbladet Modstandskampen 1940-45 med undertitlen GESTAPOFANGER, KRIGSSEJLERE og MODSTANDSFOLK. Det er med velberåd hu, vi kalder bladet ved disse navne, da det henvender sig til disse 3 kategorier af mennesker, men ikke blot til disse, også alle efterkommere håber redaktionen at få i »tale«.

Vi har gennem nogen tid arbejdet hårdt for, at dette måtte lykkes - ikke blot at lave et blad som Pigtraad-Gestapofangen, men gerne et blad, hvor også krigssejlerne kom til orde. For at det skal lykkes, er det ikke midst DIG vi henvender os til.

Send »stof«, beretninger om din tid under besættelsen. Om hvordan du og din familie blev påvirket. Hvordan blev din kone behandlet af myndigheder, på arbejdspladsen, i fagforeningen, i resten af fa-

milien og blandt venner, bekendte og naboer. Var du flygtning i Sverige, hvordan var så den tid? Vi har i Pigtraad-Gestapofangen hørt meget om kz lejrene, men vi har sikkert ikke hørt alt endnu, også disse beretninger vil vi fortsat - i stor udstrækning - bringe i MODSTANDSKAMPEN 1940-45.

Hvad deltager du i nu? Holder du foredrag om den tid, deltager du i foreningsarbejde, holder du stadig sammen med venner fra »den gang«.

Skriv til os og vi lover at bringe alt relevant stof. Foreningerne, går vi ud fra, vil i lighed med det materiale, som tilflød Pigtraad-Gestapofangen, også sende samme materiale til Modstandskampen 1940-45.

Vi vil ligeledes »beflitte« os på at behandle dette materiale, mindst lige så godt, som i Pigtraad-Gestapofangen.

Runde dage vil som hidtil stadig blive behandlet af P. Feddersen, Lundeborg.

Boganmeldelser vil også - i stor

udstrækning - blive skrevet af Johs. Rasmussen, Vejle.

Vi ser frem til et godt samarbejde med dig og for en god ordens skyld, vil vi gerne fremføre: »Skal bladet blive læseværdigt er ikke mindst din medvirken nødvendig.

Kaj Christensen

**SKRIV
SKRIV
SKRIV
SKRIV**

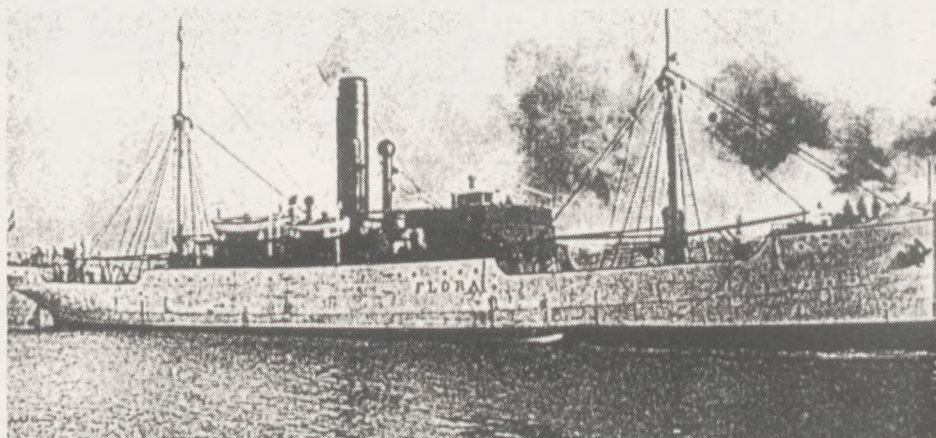
Farmors brev:

Sådan kan historien også opleves og fortælles videre

Kære Marie, Christian og Sara

Med disse linier vil jeg fortælle jer om 50-året for Danmarks befrielse, som jeres farfar og jeg, fejrede ved at tage til Newcastle, hvor farfar levede under krigen og sejlede i konvoj i 5 år. Farfar kom uskadt hjem, men måske ej på sjælen.

Vi startede fra Hovedbanegården kl. 11 i et selskab på 18 personer, og da vi nåede Esbjerg var vi blevet 60 personer. Det var morsomt at observere de forskellige og glæden når de hilste på hinanden. Flere kunne ikke genkende hinanden, men det var ikke så mærkeligt, for nogen havde ikke set hinanden siden fyrrerne. På Esbjerg havn blev vi modtaget af Esbjerg garden med musik, og Esbjerg Marineforening var mødt op og formanden holdt en tale, hvor han bl.a. sagde, der nok kom mange minder frem, og de ønskede os en god tur. Næste taler var formanden for Esbjerg kulturudvalg, som fortalte om de danske søfolk, der allerede fra 9. april 1940 gjorde modstand mod de tyske besættede. De danske søfolk blev dog først officielt godkendt den 29. august 1943 som allierede. Mange af søfolkene satte livet til og dem mindedes vi ved at synge »Altid frejdig«. Derefter takkede en af arrangørerne af turen, Laurits Grinderslev, Esbjerg, for modtagelsen og overrakte til foreningen et banner fra Krigssejlerne. Så gik vi ombord på »King of Scandinavia«, som sejler fra Esbjerg til Newcastle kl. 16.30 og fik anvist et dejligt kammer med udvendig »ko-øje«. Kl. 19.30 mødtes vi i restaurant »Seven Seas« til middag, hvor vi startede med en dejlig forret, kold fisk, derefter rejste en af arrangørerne, Simon Karstensen, Ebeltoft, sig op og

Dampskibet FLORA, som min mand Eli kom til England med i april måned 1940. Fotokopi fra DFDS bog om deres skibe.

fortalte lidt om arrangementet i morgen formiddag. Vi gik videre med middagen, en lækker kalvesteg, og div. vine. Næste taler var professor Paul Thygesen, fra Frihedsfonden. Han var glad for at deltage i turen, da han har et godt kendskab til Krigssejlernes liv. Han havde en hilsen med fra Frihedsfonden og ønskede alle en god tur. Næste taler var en repræsentant fra Sømandsforbundet, Morten Bach, Esbjerg. Han havde selvfølgelig en hilsen med fra forbundet, samt en check, bl.a. til kranse ved de forskellige mindehøjtideligheder, samt den gamle fane, fra fyrrerne, som de engelske kvinder havde syet. Efter en dejlig dessert, som var en medaille, gik vi alle op i en af salonerne, hvor der var musik og bal. Her nød vi kaffen og cognacen, sludrede lidt, men gik til ro omkring kl. 24. Nordsøen viste sig fra sin allerbedste side, den er roligere end Damhussøen. En dejlig tur, god-nat.

3. maj 1995

Stod op kl. 7, gik i bad og op til engelsk breakfast og nød stadig sejlturen. Kl. 10 blev alle krigssejlerne kaldt over skibets radio og fik besked om at gå op på fordækket. Vi var nu ved indsejlingen til River Tyne, hvor søpolitiet og lodsvæsenet, samt helikoptere eskorterede os ind i havnen. På kajen stod kvinder fra den danske menighed i rød-hvide dragter med Dannebrog, samt en deling fra Marinen, Forsva-

ret og Luftvåbnet. Musikkorps fra Royal Marine spillede og vi blev budt velkommen af den danske konsul. Simon Karstensen skridtede fronten af og vi steg op i busserne og kørte til vort hotel, hvor vi blev indlogeret. Hotel Thistle ligger lige overfor hovedbanegården i Newcastle. Vi slapper af til kl. 17.30. Vi skal nu være med til åbningen af museumsudstillingen om krigssejlerne på The Lewcock Gallery i The Newcastle Experience. The Lord Mayor bød os velkommen og vi gik ind i den danske mindestue, hvor der var masser af plancher fra skibene og livet ombord. Bl.a. var der et røde-korsbrev, som en ung frue havde sendt til sin mand. Hun måtte kun skrive 25 ord ialt. De var blevet gift 17 dage før krigen og manden kom først hjem i 1945. Ægteskabet holdt og de var begge med på turen, friske og rørige. Lord Mayor fortalte at der var 6000 danske søfolk der sejlede i allieret tjeneste, deraf var 3000 registreret i Newcastle. En af vore deltagere fortalte, at flere havde hentet deres koner her, men det var ikke nyt, for vikingerne havde osse været her, og bortført engelske piger på en brutal måde, ikke så venligt som os. Han sluttede med at overrække museet et vikingeskib. Dernæst var der kold buffet-smadderlækkert. Vejret er 25 grader og vi slentrede hjem forbi farfars gamle stamcafe »Halvmånen«, hvor han lige skulle ind og kigge, sammen med Carlo, men ak det var

forandret til discotek (ingen dejlige svaner). Vi gik hjem og nu går vi i seng kl. 22. god-nat.

4. maj 1995

Vågner op til en dejlig morgen, med sol og varmedis, gik ned til et stort morgenbord og hyggede os med et par fra Korsør. Dagen er vor egen og vi tager ind til et center, sammen med et par fra Dragør. Erik Jørgensen som farfar var sammen med på »Oranienborg«, samt et længere ophold på Barbados. Carlo og Else Lizier fra Rødovre tager osse med. Farfar og Carlo kom hjem fra USA sammen, den 28/9 1945 på m.s. »Tureby«. Tro det eller ej, vi skulle forbi »Halvmånen« igen, og der var stille, så vi nød en »pint« der, gik og shoppede, mødte forskellige, gik hjem kl. 14 og slap-pede af til kl. 16.45. Vi skal mødes alle og hen i Domkirken St. Nicholas, hvor der skal nedlægges kranse ved det danske mindesmærke. Da vi ankom til kirken stod besætningen fra »Beskytteren« æresvagt. Vi gik ind til en engelsk gudstjeneste og der blev nedlagt kranse ved den danske tavle. Bagefter var der nogle børn fra den danske menighed, der tændte lys ved det danske mindesmærke. En af krigssejlerne ved navn Hans Linde Jørgensen fortalte børnene hvorfor vi tændte lys. Det gør vi fordi Danmark havde været mørkelagt i 5 år, og den 4. maj 1945 blev vi så glade, da fredsbudskabet kom, vi hev mørkelægningsgardinerne ned og tændte lys. Derfor denne skik. Derefter læste vi ordene på mindetavlerne, hvor der står: Minde om de danske søfolk af alle grader, som satte livet til i deres lands tjeneste i årene 1939-1945. I som læser dette, må altid huske, de døde for Danmark og friheden, så vi overlevende kunne være som frie danskere.« Da gudstjenesten var forbi, gik vi hen til St. Nicolas Building, hvor de sammensluttede danske sømandsorganisationer, i daglig tale kaldet D.S.D.S. havde til huse under krigen. D.S.D.S. blev startet i april 1941 af Børge Møller fra Mariager. Han kom fra sømændenes forbund og var flygtet fra Antwerpen. Børge Møller fik dannet en klub, hvor der både var bi-

bliotek, billiard, spisested og hyre-anvisning. Så på dette hus skulle der opsættes en mindeplade. Afsløringen fandt sted med mindeord, udtalt af Poul Thygesen fra Frihedsfonden. Det var ham en stor glæde, at han kunne afsløre mindepladen og mindes Børge Møller, som han har haft et tæt samarbejde med. »Beskytteren« og os sluttede med at synge »Du Danske Mand«. Derefter gik vi alle over til bussen og kørte ud til Beskytteren, som lå på kajen ved Queside, hvor der var en reception. Der var rejst baldakiner og vi fik en fin beværtning af pindemadder, vin, øl og kransekage. Da kl. var 21 blev der over skibets radio læst budskabet fra England, som det gjorde den 4. maj 1945. Vi hyggede os rigtig med de unge mennesker og kørte hjem i en lun og skøn aften. Da vi kom til hotellet gik vi ind og tog en drink, gik op kl. 23.30 møt af de mange indtryk. God-nat kære børn!

Det danske flådeskib »Beskytteren« var inviteret af byen Newcastle i anledning af 50-året for Danmarks befrielse.

5. maj 1995

Dagen er startet på værelse 511, hvor vi er vågnet op til en dejlig morgen med sol og varmedis. Haft morgenbesøg af Else og Carlo til en Fernet-Branca. Dagen er til fri disposition, så vi vil slentre rundt og slappe af, før vi skal til mindeguds-

tjeneste i St. Nicolas Cathedral kl. 18, hvor prinsesse Benedikte og den danske ambassadør i Storbritannien vil deltage. Besætningen fra »Beskytteren« stod æresvagt og inde i kirken blev der spillet Prins Jørgens march, mens vi gik ind. Mindegudstjenesten var meget smuk, og der var omkring 300 danske. Prinsesse Benedikte kom som sidste gæst, en yndig kvinde. Dronning Margrethe kunne ikke sende en bedre repræsentant fra Danmark. Indgangsbønnen blev læst af mrs. Johanne Nielsen, som bor her, og derefter sang vi »den signede dag«. Det var en dansk gudstjeneste, med en dansk præst ved navn Peter Skov Jacobsen, som læste ud fra Johs. evangeliet »Gud være lovet for sit budskab«. Det var en smuk prædiken, og han omtalte alle, som havde deltaget i krigen og om deres lidelser og afsavn, som mange sikkert bar på den dag i dag. Den danske sømand var ikke af mange ord - han sejlede bare. Efter dette blev der sunget »Vor Gud han er så fast en borg«. Så lyste han velsignelsen og udgangsbønnen blev læst af Johanne Nielsen. Derefter tonede »Prins Jørgens March« igen gennem kirken og vi gæster var blevet bedt om at gå ind til det danske mindesmærke. The »Last Post« blev blæst af en engelsk officer. Der var faner fra Sømændenes Forbund, den danske marine og kransenedlæggelse fra Frihedsfonden, Sømændenes Forbund og Den

De danske KRIGSSEJLEREs ankomst til Newcastle 50 år senere

Danske Kirke i Newcastle. Vi sluttede højtidligheden med »Altid frejdig når du går« - meget smuk og stemningsfuld. Så kørte vi ud til Civil Center, hvor vi var kl. 19.30 og blev budt velkommen med et glas champagne. Derefter blev vi bedt om at stille op i grupper af 8, for Prinsesse Benedikte ønskede at hilse og trykke de gamle krigssejlere i hånden. Hun talte med mange af dem, spurgte hvor de kom fra, hvor de levede nu. Efter disse små bemærkninger gik vi til bords. Bordene var til 12 personer, smukt pyntede med blomster og lys og der var bordplan, så vi sad ikke sammen med ægtefæller, men dog ved samme bord. Toast-masteren bankede med en stok i gulvet og bød os alle hjertelig velkommen. Vi satte os ned, og ved alle krigssejlernes tallerken lå der en kuvert med et lille håndbroderet billede, med det danske og engelske flag, mindeanker og dato 5. maj og årstal 1945-1995.

Nu blev der serveret suppe, fiskeanretning og som efterret farse-ret lam med grønsager, og diverse vine. Da alle havde spist, rejste prinsesse Benedikte sig og sagde disse ord: Hendes søster sendte os de varmeste hilsener, og hun var klar over, at de danske søfolk var de første, der fra Danmarks side gik

ind i krigen mod nazismen. De havde lidt afsavn, men det havde deres familier også. Her fra Newcastle var der 1500 danske søfolk, der ikke kom tilbage. Newcastle havde betydet meget for danskerne og det var gensidig. Det viste flere venskaber. Hun sluttede med ønske fra Dronning Margrethe om vi måtte få nogle gode og minderige dage. Efter denne tale var det professor Thygesens tur. Startede morskamt, fortalte der var mange søfolk her i 1940, men de havde ingen penge, og mange kvinder. Hver sømand kunne få 4 piger hver, ak-ja, det var dengang. Senere mere seriøst om hvordan hver især indrettede sig, nogle gik ind i marinen og andre i konvoj. Så kom Inger Bartolm, fra den danske kirke og bad om sangen »Den gamle sømand«. Teksten og musikken er af Kaj Hansen fra Korsør. Den blev spillet, men var lige ved at kiksse, men så fik Else 10 af os op til klaveret og så blev den sunget. De danske Marinere rejste sig op og gav sammen med hele salen, et kæmpebifald og var meget bevægede. Middagen sluttede med en lækker dessert is, chokolade og hindbær, derefter kaffe og snakken gik livligt.

Efter denne dejlige middag, kom der et orkester, og aldrig har jeg oplevet noget lignende. Alle rejste

sig, tog hinanden i hænderne, dansede rundt om bordet. Sang til de gamle melodier, bl.a. »Roll out The Barrel«, »Wish me Luck«, »When the lights goes on again«. Jeres kære farfar var tilbage i den tid, ja, det var vist de fleste. Det var en skøn måde at more sig på, ingen bænkevarmere, alle med. Kl. 00.30 kørte vi hjem i busserne og et smut op i baren. Vi var nogle der var trætte, jeres farmor, men ikke farfar. Nu gik snakken om de forskellige, med de forskellige. Kan du huske? Har du sejlet med dette skib? Farfar kom kl. 3.00, gik i seng med disse ord: Det kalder jeg en aften.

Aftenens sponsorer var:

A. P. Møller

Carlsberg-Tetley

Carlsen-Langes Legatstiftelse

Danmarks Rederiforening

Dampskibsselskabet »Norden« A/S

Danish Embassy, London

Dansk Navigatorforening

Foreningen til Søfartens Fremme

Frihedsfonden

GN Netcom Ltd.

Grundfos Manufacturing Ltd.

Konsul George Jorck og Hustru Emma

Jorck's Fond

Lemflora A/S

Maskinmestrenes Forening

MD Foods PLC

Sømændenes Forbund i Danmark

5. Maj-udvalget

Smithers Oasis (UK) Ltd.

6. maj 1995

Stod først op kl. 8 og ned kl. 9 til morgenmad, lidt mat i sokkerne, nød kaffen, desværre var den ikke stærk. Kl. 10 var vi inviteret af havnemyndighederne på havnerundfart og vi kørte ud til quay-side, hvor vi gik ombord på »The Dunchess«. Vejret var skønt, nogen sad på dækket, andre nede. Vi sejlede ud til North Shields og nød en dejlig frokost ombord. Vi er rigtig blevet forkælede, der var sækkepibemusik og en der spillede på harmonika. Så det var en skøn tur. Hjemme kl. 14.30 og slappede af til i aften kl. 19.00 hvor vi skal ud til British Legions grand buffet og dans på North Cimbria University i fint tøj. Det var en rigtig engelsk aften i en stor sal, hvor der var borde til 10

Det danske hjørne i Sct. Nicolas Cathedral, med de smukke kranse nedlagt på 50 året for Danmarks befrielse.

personer, mange af englænderne havde hatte og flag med, men aftenen var længe om at komme igang, for man ventede på borgmesteren. Endelig kom han, men måtte gå igen, da han desværre fik et ildebe- findende. Så startede aftenen med lotteri. Hovedgevinsten var en tur til Norge m.m. Senere blev der holdt auktion over nogle flasker whisky. Det var til fordel for de engelske veteraner. Musikken var god, og ude på dansegulvet danse- de mange damer sammen. Os dan- skere sang for hele salen, »jeg har en ven, en rigtig sejler«. Der var kold buffet, kaffe og lagkage. Og da vi havde nydt det, tog vi lige hjem, gik op i kassen, ingen god-nat-hi- storie.

7. maj 1995 (søndag)

Vågnede op kl. 7.30, og godt tilpas gik ned til morgenbordet, hvor El- se, Carlo, Lillian og Erik allerede var mødt op. Vejret var for første gang overskyet. Men lunt. Kl. 10 afhentedes alle krigssejlerne. De skal deltage sammen med polak- ker, hollændere, jøder, nordmænd og britiske veteraner op ad Grey Street, hen til Domkirken, hvor vi damer er ankommet. Det var meget flot at se, da alle de gamle vetera- ner, ranke i ryggen og med fuld musik ankom til Domkirken. Der var faner fra 11 nationer inde i kir- ken, talte farfar. En smuk højtide- lighed og en præst fra metodist- kir- ken holdt en prædiken over men- neskenes ondskab og lidelser, men sluttede med en sand historie om en russisk kvinde og en tysk soldat, hun delte sit sidste stykke brød med, trods alt medmenneskelig- hed. Gudstjenesten sluttede med nationalsangen »God save the Que- en«. Alle fanerne blev båret ud og veteranerne marcherede igen. Mødtes så med farfar og gik med flere andre rundt i byen. Kl. var 14, ikke åbent nogen steder, men ende- lig fandt vi et sted. Det var lille, levende musik, jazz. Vi fik lidt brød og øl, sad og hørte på musikken. Så gik farmor hjem og der mødte jeg Carlo, som fortalte, at der var be- stilt bord henne på en kinesisk re- staurant til kl. 20.00. Næsten hele selskabet var der og fik lækker

mad. Der blev udbragt nogle skåle, især for Morten. Vi gik hjem til midnat, fik en god-nat-øl, farmor isvand.

8. maj 1995

Ville sove længe, men vågnede kl. 7, lå og talte om alt det vi havde oplevet. Har først program kl. 17. Gik efter morgenmaden en tur ned og handlede, og for første gang var det regnvej. Kl. 17 holdt der taxaer, der kørte os hen til det maritime museum, hvor vi så alt i skibe, og derefter var Sømændenes Forbund vært ved middagen, som den dan- ske menighed havde arrangeret. Middagen bestod af melon, nyre- pie med grønsager og is. Derefter var der underholdning af danske og engelske piger med forskellige sange, høj stemning, alle blev blan- det godt. Det var sidste aften. Så da vi nåede hotellet blev der i salen »Mozart«, drukket en afskeds-pint. Kl. 02.00 gik vi op og lyset gik ud.

9. maj 1995

Dejligt vejr, fået kufferten lukket ved at sidde ovenpå den. Kl. er 09.20, og vi forlader værelset nu, smutter lige op i Eldon-centret og kigger. Kl. 11.15 skal vi køre fra ho- tellet til frokost. North Tyne-Side kontor og modtagelsesbygning er skænket af en skibsreder, men jeg kender ikke navnet. Som sædvan- lig en god frokost og hvad vi ville ha' at drikke. Da alle var mætte blev krigssejlerne bedt om at gå udenfor, da avisen gerne ville have et foto af dem, med det danske flag. Derefter var der en dejlig køretur ud til kysten og de forskellige byer. Der var også en dejlig natur og vand. Det mindede lidt om vest- kysten.

Kl. 16.30 vi er nu nået til skibet »King of Scandinavia« og sædvan- ligvis fået en god kahyt. Farfar lig- ger og hviler sig, for han skal sam- men med sine kammerater op på agterdækket til mindehøjtidelig- hed med kransenedsænkning un- dervejs. Kl. 20.00 ude i rum sø stop- pede skibet, d.v.s. vi lå stille og krigssejlerne mindedes deres fald- ne kammerater med at sænke kran- se ned i havet. Simon Carstensen mindedes de døde og højtidelighe-

den sluttede med »Altid frejdig når du går«. Det var en smuk afslut- ning, hvor andre passagerer også deltog. Kl. 21 var der det store kol- de bord i restauranten »Seven Se- as« men skibet var begyndt at vip- pe, så der var flere der hurtigt gik ned i kahytterne, farmor gik også. Jeg har engang været søsyg på en tur hjem fra Bornholm, hvor vi hav- de været til Birthe Kures bryllup, og det er 26 år siden, men jeg hu- sker det. Kl. 21.45 ligger jeg i køjen, fik en søsygepille og sov til kl. 8 om morgenen. Farfar har været på nat- klub, kom ved 1.30 tiden - sagde han. Den vippede ikke ret meget senere, så derfor sov jeg som en sten.

Ja så er vi nået til sidste dag, hvor alle mødtes til morgenmad i »Se- ven Seas«. Skibets kaptajn håbede vi havde haft en god tur og håbede vi kom igen om 5 år.

Efter klapsalver tog Simon ordet og takkede for god behandling samt overrakte kaptajnen en min- deplade med disse ord: Må denne plade altid følge det skib som sejle- de Esbjerg Newcastle.

Ja, kære børn denne tur blev så rig på oplevelser og det kan vi tak- ke bl.a. Simon Carstensen, Erik Quist og Laurtis Grinderslev fra Es- bjerg. De har haft et stort arbejde med at få det hele til at klappe.

En mere vil jeg nævne Morten Back tillidsmand fra sømændenes forbund i Esbjerg. Han var hjælp- som for dem som ikke gik så godt, bar kufferter her og der, ja alleveg- ne.

Efter vi er kommet hjem har vi hørt, at 4. og 5. maj blev fejret over hele landet. Der var mange unge, som først nu blev klar over, hvad der skete i Danmark under besæt- telsen.

Det har glædet os, farfar og far- mor, at der 50 år efter kunne findes så smuk en afslutning på denne epoke.

Birthe Larsen,
Rødovre

Landsstævnet på Hotel Vedersø Klit

16.-18. juni 1995.

I 50-året for befrielsen var det Århus-afdelingens tur til at arrangere landsstævnet. Bestyrelsen havde lavet et meget flot program, som vi ved ankomsten fik udleveret, sammen med en dejlig sangbog fra Frøslev-lejrens Venner. Rammerne for stævnet er perfekt, hotellet er helt i top, dejligt personale og ledelse, flotte værelser, og ikke mindst den vidunderlige beliggenhed i klitterne.

Programmet var meget fyldigt og alsidigt. Efter indkvartering fredag fik vi en hyggelig middag. Derefter var der bustur til »Strandgården«, et interessant egnsmuseum i klitterne. -Hjem igen til kaffe og et indholdsrigt foredrag af Viggo Eriksen, Jyllandskorpset.

Lørdag formiddag efter en lækker morgenbuffet - igen en skøn bustur med guide. Vi kørte sydpå, og efter kransenedlægning ved nogle allieredes grave på Haurvig kirkegård, besøgte vi kirken. Det tidligere graverpar fortalte løst og fast om de lidt specielle forhold omkring flyvergravene. Helt im-

pulsivt hentes salmebøgerne, hvorefter vi sang en morgensalme. En gribende oplevelse i den lille kirke ved havet.

Efter frokost på hotellet havde vi besøg af Kaj Munks søn, lektor Arne Munk. Han holdt et meget flot foredrag på højt niveau om sin far - som forfatter og dramatiker.

Festmiddagen lørdag aften var stævnets clou. Alle sejl var sat til. Bordene smukt pyntede i frihedsfarver; over 100 festklædte menesker og en pragtfuld menu højnede aftenen. Der blev holdt en del taler - ind imellem spillede en wienertrio hyggemusik, afbrudt af en lokal entertainer, der fortalte sjove egns historier på sit eget sprog.

Ved midnatstid var der natsuppe. Det blev sent inden de sidste forlod festsalen, godt trætte efter en fantastisk vellykket og indholdsrig dag.

Efter morgenbuffet søndag tog vi igen afsted i busserne, nu til Vedersø kirke. - Vi lagde en krans på Kaj Munks grav - plus hver en lille smuk buket fra bordpynten aftenen

før. Vi besøgte kirken, og af en veloplagt lokal museumsinteresseret lærer fik vi kirkens historie, sjovt og elegant fortalt. Der var tid til et kort besøg på egns museet og ved den nye buste af Kaj Munk, som blev rejst sidste år. Vi kørte til Lise Munk i den gamle præstegård, hvor vi blev modtaget med åbne arme som hædersgæster. Fru Munk er med sine 85 år en oplevelse; hun nyder at fortælle, vise frem, give knus. Hun er sjov og interessant.

Efter endnu en lækker frokost på hotellet måtte vi desværre tage afsked.

På alle måder følte man sig fyldt til randen, dels af mad, men mest af gode, stærke oplevelser sammen med gamle venner.

Vi ved alle, at primus motor for stævnet er Ditte. Experticen mangler ikke; hun har fat i alle tråde, så det virker efter hensigten. Det var flot klaret, Ditte. Tak for det.

Sonja Kjüngerskov,
Rødby.

Landsmødet 1995 i Svendborg

Efter indkvartering var der en dejlig frokost og herfra blev vi - de delegerede kørt på Rådhuset, hvor der var kransenedlæggelse ved mindepladen i Rådhusets indgangshal. Kranse blev nedlagt af borgmesteren og Anne Lise Clausen fra Frihedsfonden, og af Hjarne Ditlevsen - formand for Svendborg afdelingen. Vi blev nu budt op i Rådhusalen, hvor borgmesteren i få ord udtalte, at han var meget glad for på denne måde at give sit lille bidrag til denne sammenkomst i Svendborg.

Medens de delegerede var på Rådhuset, blev de øvrige gæster budt på en sejltur med S/S Helge - den gamle damper, der sejler med turister i Svendborgsund.

Kl. ca. 15.00 begyndte så det egentlige landsmøde. Efter at vor formand Bernth Johannesson havde budt velkommen, blev Jens Jacob Jensen (Jeje) valgt til dirigent, og efter den normale procedure med oplæsning af navne begyndte mødet.

2. Formandens beretning blev aflagt af Bernth Johannesson og var meget kort, som han sagde, da jeg

udsender nyhedsbreve, hvori det der er sket i årets løb jo står. Efter denne blev ordet givet til Kaj Christensen, der redegjorde for det arbejde og de personer, der nu havde arbejdet for at få et nyt blad op at stå i stedet for det nu nedlagte Pigtraad-Gestapofangen.

B. J. fortsatte nu med at fortælle, at da Jacob Jensen var død, og at Villy Jensen var blevet konstitueret formand for Landssammenslutningen, anbefalede han, at vi på dette landsmøde valgte en suppleant til Landssammenslutningen.

Såvel beretning som orientering om bladet blev godkendt.

3. Regnskab. Tue omtalte under-skuddene i 1993 og 1994, at de var forudset på grund af reparation og maling af Anholt huset, han fortalte med at fortælle, at man nu havde fået kr. 40.000 fra tipstjenesten, så det skulle nok gå. Der blev nu talt en del om dette emne, men det blev afsluttet med, at formanden mente, at Landsforeningen skulle søge yderligere tipsmidler, iøvrigt gav flere medlemmer udtryk for, at de var meget glade for huset på Anholt.

Regnskabet eenstemmigt godkendt.

4. Indkomne forslag. Der var indkommet forslag fra Sjællands afdeling, der kort gik ud på, at foreningernes medlemmers børn og børnebørn skulle kunne optages på lige »fod« med de nuværende medlemmer. Her udspandt sig en stor diskussion. Nogle var for - andre imod.

Børge Dahl, Aalborg. Enker og enkemænd, ikke børnene.

Hjarne Ditlevsen, Svendborg. Også børnene.

Lily Staub, Sydøstjysk. Børnene er til stor hjælp.

Jejse, Sydøstjysk. Erhvervshæmmede var vi, derfor utroligt meget glæde af børnene og børnebørnene. Mogens Henrik Nielsen, Sjællands afd. Enker og børn.

Alice Kofoed, Odense. Jeg føler mig som en paria, som datter af en kz-fange, men alligevel er jeg valgt 100% til formand for Odense afd., derfor yngre kræfter ind - VÆRE FÆLLES.

Hjarne Ditlevsen, Svendborg, anbefaler ændringerne.

For ændringerne stemmer 28. 12 imod. Der trykkes nye love og udsendes til afdelingerne snarest.

5. Valg. På valg var Bernth Johannesson, Jejse og Kaj Christensen. Alle genvalgt. Da Rich. Tue Andersen ikke ønskede genvalg, blev Knud Poulsen, Aarhus, eenstemmigt valgt - kraftigt anbefalet af Wilfred Thomsen.

Som omtalt under beretningen ville der muligvis blive en anden situation, hvis Villy Jensen, der nu er fungerende formand for Sammen-

slutningen, bliver valgt til formand, og at man derfor ønskede en suppleant valgt. 2 blev opstillet.

Mogens Henrik Nielsen og Kaj Christensen. KC blev valgt med 25 stemmer mod MHNs 15 stemmer.

Herefter blev mødet afbrudt for, at vi kunne »gøre os i stand« til festmiddagen.

Mødet genoptaget onsdag den 30. august kl. 10.00.

7. Næste Landsmøde: Aalborg. Marius Jensen, Esbjerg, fortalte her, at Esbjerg ikke havde kræfter til at lave et landsmøde, men at Esbjerg afdeling ville donere kr. 10.000 til Aalborg afdelingens landsmøde. Kraftigt bifald!

8. Socialt seminar. Ole Behn, Arbejdsskadestyrelsen, omtalte de lovændringer, der var sket siden sidste landsmøde.

At Hædersgaven nu blev tildelt personer, der havde under 50% invaliditet. At der havde været

1000 sager i 1993

900 sager i 1994

200 sager i 1995 (første halvår).

At der var givet 200 afslag på erstatning. Ole Behn omtalte ligeledes det maximale beløb, en person kunne opnå, før der blev trukket i renten.

Der var en diskussion på hvilket grundlag renten udregnedes, og

her var det efter den nye skattelov helt klart Skattegrundlaget, på den måde blev enkelte ramt, der havde store huse, der var udbetalt, og hvor lejeværdien indgår i indtægten.

Det var dog et fåtal. Der blev nævnt 67 rentemodtagere, medens der var 740 enker, der rantes.

Begravelseshjælpen ser nu ud til at komme betydeligt hurtigere end førhen. Der omtales 14 dage, og dette er hurtigt.

Hjarne Ditlevsen ankede over, at genrejsningssager ofte tager et helt år, mange gange afhængig af om speciallægen har tid.

OB: Hvis en sådan sag tager over 3 mdr., bør man kontakte Arbejdsskadestyrelsen.

Arkiverne, som nu oftest befinder sig i afdelingerne, hvad gør vi ved dem.

OB sagde helt klart, at disse arkivalier ville Arbejdsskadestyrelsen ikke opbevare.

Jejse mente, de kunne gives til børn eller børnebørn.

Anne Lise Clausen, Frihedsfonden, mente ikke, det var en god ide, at give arkivalierne til børn eller børnebørn. Hun havde haft uheldige oplevelser desangående. ALC oplyste iøvrigt, at Frihedsfonden lukker deres arkiv i 80 år. At Friheds-

Borgmester Holger Rasmussen byder de delegerede velkommen i Byrådssalen i Svendborg. Ved hans side ses Bernth Johannesson og Hjarne Ditlevsen.

fonden endnu ikke ved, hvornår den skal lukke. Hun oplyste også, at Ole Behn afgår næste år, men at Bertram, der var med her, »tager over«.

Marius Jensen, Esbjerg, ønskede at vide, hvordan proceduren er for at rejse en sag.

ALC sagde hertil, at det var vigtigt, at Frihedsfonden fik alle relevante oplysninger om personen, og dette ofte var svært. Hun oplyste også, at Frihedsfonden og Arbejdsskadestyrelsen ofte arbejder sammen. Det oplystes samtidigt, at ved afslag, kan sagen ankes.

Ole Behn supplerede ALC.

Kaj Christensen spurgte om søfolk, der havde sejlet efter 5. maj 1945.

Altså søfolk, der havde haft tjeneste i det Fjerne Østen indtil Verdenskrigens afslutning den 15. august 1945.

OB mente, at skulle en sådan sag dukke op, ville man se velvilligt på den også.

Uddrag af erstatningslovene blev nu udleveret til alle delegerede af Bernth Johannesson, der herefter gik på talerstolen og udtalte:

»Dette var et GODT landsmøde, og jeg er imponeret af, hvad Sydfyens afdeling har opnået. Tak til de delegerede og gæsterne.

Jeg tror på fremtiden. På gensyn i Aalborg«.

Festmiddagen i Svendborg

Hjarne Ditlevsen bød velkommen hvorefter fanen blev ført ind. Vi - et selskab på mere end 100 - fik en dejlig menu, medens musikken spillede dæmpet mange kendte melodier.

Efter 1. ret talte biskop Vincent Lind. Han gik ud fra forskellige bøger, herunder Tage Skou Hansen, Peter Seeberg og Hemmingway. Omtalte Den gamle Fisker, der fangede den store fisk, men på vej hjem med den angreb hajerne, så da han kom i havn var der kun skelettet tilbage - alligevel havde han sejret.

Dette at gå over stregen og at blive brugt til noget, det at have bekæmpet det umenneskelige system, som var i Tyskland. At have et ansvar for fremtiden, og ikke som i 30. erne der var defaitismens tid. Etik er at sige ja eller nej. Modstand er at handle pr. instikt. Dette er håbet!

Anne Lise Clausen takkede Sydfyens afdeling for det fine arrangement og var altid glad ved at deltage som repr. for Frihedsfonden, Højte Jensen talte om befrielsen og lidt om at det er vigtigt, at kæmpe for demokratiet.

Efter talerne underholdt så »Den gamle variéte« med nogle både udstyrmæssigt og sangmæssigt glimrende numre. Der var »sus« i skørterne.

Dansen gik nu til kl. 1.00, og festaftenen var til ende.

Det var et ualmindeligt fint arrangement som Sydfyens afdeling havde »stabet« på benene og for dette skal de have EN STOR TAK!

Kaj Christensen

Anne Lise Clausen, Frihedsfonden har lagt kransen foran mindepladen der er opsat i Rådhusets forhal for de 21 omkomne fra Svendborg og opland under den tyske besættelse.

KEGNÆS

Skemaer til ansøgning om ophold på KEGNÆS i 1996 kan rekvireres nu og skal være returneret inden den 15. januar 1996.

Kammeraternes Hjælpefond

P. Feddersen, Caroline-Amalievej 11, 5874 Hesselager.

Svarporto kr. 3,75 bedes vedlagt.

Hvis der søges om ophold i Smidstruphytten skal ansøgninger være indsendt til Solveig Skjøtt inden 15.1.1996.

Grundlovsbruddet i 1941 søges glemt

150 danskere - men også tyske flygtninge blev sendt til Nazi-Tyskland fra Horserød.

Journalist Leif Larsen holdt følgende stærke tale.

- Det er bemærkelsesværdigt, at jo ældre vi bliver, desto flere deltagere kommer der her til vort årlige arrangement til minde om massearrestationerne den 22. juni 1941. Dette udtaltes ved åbningen af mindehøjtideligheden i Horserød den 22. juni omkring Per Ulrichs monument »Håbets Port«.

Arrangementet havde samlet over hundrede deltagere. For første gang havde Stutthof-Foreningen og Horserød-foreningen arrangeret en fælles bustur til Nordsjælland med 60 deltagere, og mange andre klarede selv transporten. Personalet i Horserød statsfængsel har plejet anlægget omkring monumentet, og der blev lagt mange blomsterbuketter omkring det.

Årets taler var journalist Leif Larsen, søn af en Horserødfange, som det lykkedes af flygte fra indespærringen. Han omtalte arrestationerne for 54 år siden og grundlovsbruddet som et af de sorteste kapitler i den nyere tids Danmarkshistorie, mens nazismen havde magten. Nu i 50 året for befrielsen er alle sejl sat til for at forsvare samarbejdspolitikken, man vrider langsomt rundt på kendsgerninger og fakta fra de fem forbandede år.

Besættelsestiden omtales knapt i den undervisning, børn og unge får, og de får ingen oplysninger om den nedskæringspolitik overfor lønmodtagere, der blev ført under dække af besættelsen. De får ikke at vide, at politikere og embedsmænd - i et såkaldt Østrumsudvalg - var langt fremme i forhandlingerne med tyskerne om, at Danmark som en anden kolonimagt skulle overtage store områder af det land, ty-

skerne havde erobret fra russerne og »kolonisere« det. Der er heller ingen oplysninger om de klare grundlovsbrud, der skete ved politiets og andre myndigheders grundlovsbrud mod de mange hundrede danske antinazister - kommunister og mange andre - der var imod samarbejdspolitikken.

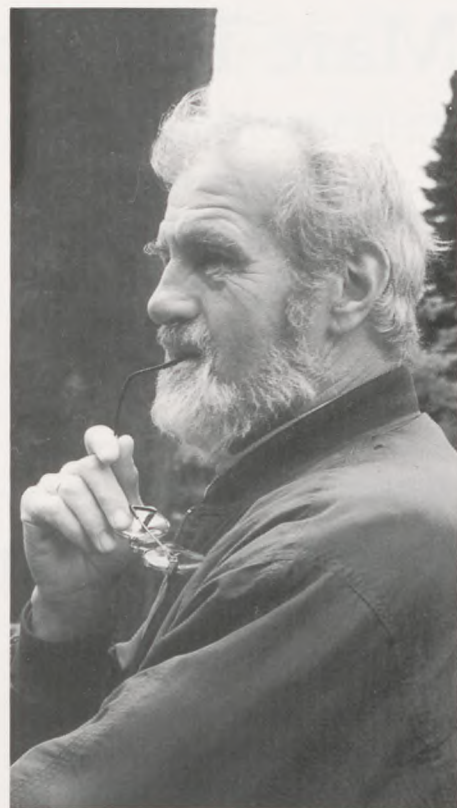
Håndlangere med kors og bånd og stjerner

Leif Larsen fortalte videre, at han sammen med Thomas Clausen efter deres bog om »De forvarede« i Horserød og Vestre Fængsel forbereder en ny bog om den grove behandling, mange af de tyske flygtninge var udsat for fra politi og folk i justitsministeriet. Oplysninger herom har hidtil været skjult for offentligheden. Tyske flygtninge og deres familier var anbragt i Horserødlejren fra 1940, indtil justitsministeriet udleverede 60 fanger til Det Tredie Riges repræsentanter den 2. august 1941. Embedsmanden Tage Schelle havde forinden udarbejdet et notat til sin departementschef Eivind Larsen om 60 flygtninge i Horserød og deres koner og børn, hvor han skrev:

»Jeg mener ærligt talt, at vi bør søge at blive af med disse familier, der ganske overvejende lever af socialhjælp og er uden fremtidsmuligheder«.

Fjorten dage efter dette blev hr. Schelle »af med disse familier«. De blev kørt til Tyskland til en uvis skæbne, nogle for at blive henrettet med håndøkse, som nazisterne anvendte. To år senere blev ministeriet »af med« 150 danskere i Horserød, der havnede i den berygtede koncentrationslejr Stutthof.

Schelle fik efter befrielsen ikke krummet et hår på sit hoved. Han

Leif Larsen i et tænksomt øjeblik ved Håbets Port

blev sparket højere op på den juridiske pyramide og endte som præsident for Sø- og Handelsretten. Andre embedsmænd, der behandlede 600 »kommunistsager« endte med kors og bånd og stjerner på.

For 54 år siden arresterede det danske politi fem gange så mange kommunister, som Gestapo havde forlangt. Man vil helst tie datoen søndag den 22. juni 1942 ihjel, men vi må håbe der stadig er nye kræfter, som vil sprede oplysning om denne sorte søndag.

De mange forsamlede sang Danmarks Frihedssang til afslutning, og Kurt Wilken spillede dertil, ligesom han slog tonen an til Hans Kirks Horserødsang ved indledningen. Nogle deltagere besøgte det lille museum i Horserød. Derpå drog man til Pindemosen, hvor Edel Larsen og hendes hjælpere havde dækket fint op til vore medbragte madpakker. Kurt Wilken spillede til solosang og fællessang, så vi atter oplevede en god minde dag i Horserød.

Villy Karlsson

Marc Tilevitsch tale i Sachsenhausen

d. 23/4 1995 i anledning af 50 året for lejrens befrielse

Kære venner!

Vi har i dag, dybt bevæget, betrådt den jord, der er mættet med vore antifascistiske kammeraters blod.

I krigens år blev den for os et smertens, lidelsernes og tilintetgørelsens sted.

Og i dag, 50 år efter stiller vi os uvægerligt igen i tankerne det spørgsmål: Hvad var det der dengang gav os kræfter til at holde ud, til at overleve?

Det var frem for alt »håbet«. Ja - håbet om at den retfærdige sag ville sejre, at Hitlers rige ville blive knust og at vi atter en dag ville opleve friheden.

Det første jeg i dag med stor glæde vil gøre, er at opfylde den ærespligt at overbringe dem ønsket om sundhed og et langt liv som den 22. april for 50 år siden efter langvarige og svære kampe åbnede lejrens porte og råbte til os: »brødre I er fri!«

Det var soldater fra det 7. Garderkavalleriregiment, en ærefuld énhed af den røde Armé. Blandt dem var en pioner, Victor Spodarez som jeg for nylig traf. Det var ham der sammen med sine kammerater som de første åbnede lejrporten, sikrede sig lejrkartoteket, brød SS'-modstand og afvæbnede dem. Desværre tillader Victor Spodarez' sundhedstilstand ham ikke at være her sammen med os, men hans kampfæller, Nikolaj Vosiljev og Alexej Koschel'ov som også deltog i kampene omkring Oranienburg er her. Vi hilser dem hjertelig velkommen.

Blandt os er også helten fra Sachsenhausen og Sovjetunionens helt, Michael Devjatajev som gennemførte en enestående dåd, han bortførte fra en lejrfilial et bombefly og flygtede med 10 andre kammerater fra lejren.

I dag mindes vi i taknemmelighed vore befriere - de sovjetiske gardister og soldater fra den 1. pol-

ske Armé - som deltog i kampen om Oranienburg. I taknemmelighed mindes vi også de sovjetiske og amerikanske soldater, der den 2. maj 1945 bragte tusinder af fanger på døds marchen friheden.

Kære venner!

Et sådant usædvanligt møde som dette byder os en god anledning til endnu en gang at erindre oplevelserne. Hvor ofte har vi ikke i tankerne genkaldt de dyrebare navne som Willi, Hansov eller Heinrisov, navnene på dem der hjalp os til at udholde og overleve Sachsenhausens helvede, de som delte alt med os og ikke tillod at vi brød sammen under de timelange kvalfulde appeller på denne plads, de der i kraft af deres position i lejren frelste os fra den sikre død.

Her må vi først og fremmest nævne vore tyske venner, Blockältesten, Stubenältesten og Vorarbeitern med røde vinkler. Det var først og fremmest tyske kommunister for hvem redningen af fangerne og dermed også borgerne fra det daværende Sovjetunionen var blevet en livsopgave. Mange ofrede livet derfor.

I Sachsenhausen oplevede vi en usynlig kraft som understøttede og forenede os. Dens navn var antifascistisk solidaritet. Jeg selv - en ung ubetydelighed, for hvem der kun gaves én vej - til krematoriet - blev af tyskeren Willi Kling, nordmanden Claas Berg og tjekken Jan Petsch bogstavelig talt bragt tilbage til livet. Og naturligvis hjalp mine russiske og ukranske kammerater, soldater og officerer fra den røde Armé, mig også. Mennesker af forskellige nationer og forskellige overbevisninger kæmpede i fællesskab for det værdifuldeste af alt - det menneskelige liv.

En af vore russiske kammerater, Nikolaj Klimov, hans lejrnummer var 55.075, kunne ikke komme her, han er syg, hans ben vil ikke mere.

Men i et brev bad han mig om at overbringe hans hilsen til alle Sachsenhausenfangerne fra hele Europa.

Nikolaj Klimov! I dit navn, i mit eget, i alle de russere og ukrainers navne der har overlevet opholdet i Sachsenhausen vil jeg i dag benytte denne enestående lejlighed til at sige til Jer alle: Venner! Tyskere, Nordmænd, Tjekker, Danskere, Franskmænd, Hollændere, Polakker og Belgiere! Vi har ikke glemt, og vi vil bevare i erindringen jeres hjælp og solidaritet indtil vores dages ende. Vi russere og ukranier havde det sværest i lejren, men I var med os og lettede vor skæbne.

Min taletid er til ende. Må jeg slutte med det, jeg burde have begyndt med: Hr. Præsident! Damer og Herrer fra Brandenburgs landsregering, dets Kulturministerium, den brandenburgske Stiftelse og Sachsenhausen muséet og - naturligvis vore kære damer fra koordinationsbureauet som har organiseret vor rejse hertil.

Mange tak for indbydelsen og muligheden for på denne historiske dag at være her. Så længe vi lever vil vi aldrig glemme dette.

Tak og atter tak!

(oversat fra den tyske oversættelse af den russiske tekst. Peder Søgård).

»Bulletinen« er meddelsesblad for ISK (International Sachsenhausenskomité) og Marcs tale blev holdt i Sachsenhausen i anledning af festlighederne for 50 årsdagen for lejrens befrielse (22/4 1945).

Venlig hilsen Peder

Referat af pressemeddelelse fra ISK

den 25. april 1995

Efter festlighederne i Sachsenhausen i anledning af 50 års-dagen for lejrens befrielse den 22. april 1945 udsendte ISK følgende meddelelse til pressen:

Vi takker landsregeringen Brandenburg, Forbundsregeringen, andre medvirkende og i særdeleshed Sachsenhausenmindestedets direktør dr. Günter Morsch for deres indsats for at tidligere fanger kunne vende hjem og have lært et an-

det Tyskland at kende end det for 50 år siden.

Men vi skammer os over udenrigsminister Klaus Kinkels klods-majoragtige optræden. Han ville som lejrens ofre ære de internerede i Sachsenhausen fra 1945 til 1949, vore kammeraters mordere, Gestapo- og SS-folk, og morderne fra politiregimentet.

Vi er sikre på at gæsterne fra hele verden hurtigt vil glemme denne ministers særstandpunkt og befæstes i sikkerheden om at det tyske

folk har besluttet sig for fred og venskab med alle andre folk.

(oversat og forkortet af Peder Søegård).

Oversætterens tilføjelse:
Udenrigsministerens udtalelse vakte voldsom harme og uro blandt tilhørerne, der kvitterede med demonstrativ råben og hysen, særlig fra en større gruppe unge i baggrunden.

Peder Søegård

Hr. Ministerpræsident Manfred Stolpe

Højtærede hr. Ministerpræsident!

Landsforeningen af Sachsenhausenfanger har tidligere hjerteligt takket landsregeringen i Brandenburg for den særdeles hjertelige modtagelse og gæstfrihed vi nød i april i anledning af 50-årsdagen for vor befrielse.

Vi blev gavmildt og ubureaukratisk modtaget og ikke mindst på-

skønnede vi de unge, effektive og hjælpsomme guider der blev stillet os til rådighed.

Så meget mere skuffede er vi ved gennem dagspressen (bl.a. »Le Monde«) at erfare at »Brandenburger Gedenkstätte«s budget vil blive hårdt nedskåret i 1996. Konsekvensen vil blive svære vanskeligheder for dr. Morsch. Vi har stolet på hans evner og vilje til at opbyg-

ge et ideelt mindested i Sachsenhausen. Det vil mislykkes hvis han ikke bevilges de nødvendige midler. Skuffelsen og harmen vil brede sig blandt medlemmerne af vor forening.

Med venlig hilsen

Peder Søegård

Landsformand

Vicepræsident ISK

50 års mindededag i Tugthus Brandenburg

Allerede i januar modtog jeg fra Brandenburgs Ministerpræsident invitation til et 3 dages ophold med ledsager til mindededagen i april for russernes befrielse af tugthuset. Tilbage ved befrielsen var stort set kun tyske fanger, idet de få skandinaver jo var blevet afhentet af Bernadotte-aktionen. Takket være at den danske præst i Berlin, Jespersen sammen med Hilgunt Zassenhausen havde besøgt os og kunne fortælle, hvor vi var.

Tyskerne havde for en stor parts vedkommende været arresteret siden i trediveerne. Mange sad med en dødsdom, og nåede de endelig at blive løsladt efter en dom, gik turen til Sachsenhausen eller en anden lejr.

En af de få danskere i Brandenburg, en overlærersøn fra Odense, døde dernede. Jespersen havde

spurgt efter ham, men fået at vide, at han var på udekommando.

50 års dagen foregik med kranse- nedlægninger ved det russiske monument midt i byen. En stor del af byens borgere deltog. Dernæst besøgte vi tugthuset, også på udstillingen og ved guillotine, hvor så mange var henrettet, ikke mindst deltagere i 20-juli opstanden. Ca. 1700 måtte lade livet der, mange af dem hængt i kroge fastgjort til en jernbjælke i loftet.

Byen Brandenburg har indrettet en meget smuk mindeplads på Marienberg, og det er stedet, hvor de officielle taler holdes. Byen gør meget for at udslette de pletter, der sættes på navnet Brandenburg i Hitler-tiden.

Selv om mange af fangerne i dag er i firserne, var dog 28 gamle kammerater og mange pårørende mødt

op. Rart at mærke, at det mismod, der lige efter omvæltningerne havde grebet mange, nu er afløst af selvtilid og balance i bedømmelsen af udviklingen. Efter mindededagene deltog vi så i Büromøde i FIR i Berlin, idet Helge Kierulff ikke følte sig stærk nok til at være med oven på turen til Stutthof. Igen måtte man desværre konstatere, at der er al mulig grund til at fortsætte kampen mod nazismen, uanset hvad den nu kalder sig selv. Der var repræsentanter fra alle lande i øst og vest, lige bortset fra Polen, der tilsyneladende har for travlt med egne stridigheder til at kunne ofre kræfter på det internationale arbejde.

Som altid fik vi mange hilsener med hjem til danskere, man havde været kammerater med, men hvis navne ofte var gået i glemmebogen.

Villy Mørk Jensen

RUNDE DAGE

Ved P. Feddersen,
Lundeborg, 5874 Hesselager
Tlf. 62 25 14 77

Knud Erik Kromann Madsen, Strandvejen 5, 5960 Marstal (krigssejler). 80 år d. 21. oktober.

Lorents Frydendahl, Ndr. Banevej 3 D, st. th., 3400 Hillerød (Buchenwald). 85 år d. 5. januar.

Freddy Haxvig, Gransangervej 5, 3390 Hundested. (Buchenwald). 75 år d. 8. januar.

Arne E. Poulsen, Rødbyvej 20, 5700 Svendborg. 75 år d. 9. januar.

Ernst Flade, Søndermosevej 8, 6330 Padborg. (Buchenwald). 80 år d. 11. januar.

Viggo Christensen, Frydenlundsvej 73 A, 2950 Vedbæk. (Dachau 141.570). 75 år d. 14. januar.

Poul Hansen, Ryparken 59, 2. th., 2100 København Ø. (Buchenwald). 75 år d. 15. januar.

Kaj Børge Knudsen, Skovvænget 21, 4900 Nakskov. (Buchenwald). 75 år d. 15. januar.

Astrid Blumensådt, Carlsøvej 5, 5000 Odense C. (Ravensbrück 25693). 95 år d. 18. januar.

Egon Tajnø, Bækkevang 37, 2800 Lyngby. (Buchenwald). 80 år d. 19. januar.

Jens Aage Hansen, Strandvej 300, 3070 Snekkerten. (Buchenwald). 75 år d. 20. januar.

John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby, 4070 Kirke Hyllinge. (Dachau 142.622). 70 år d. 20. januar.

Fin Ebbe Larsen, Krogholdgårdsvej 78, 2950 Vedbæk. (Buchenwald). 75 år d. 21. januar.

Herman Ahring, Eghavevej 14 E, 5700 Svendborg. 70 år d. 27. januar.

Otto Martinussen, Poppelvænget 58, 5700 Svendborg. 75 år d. 31. januar.

Maj-Liss Gram, Langkærvej 19, 8381 Mundelstrup. 75 år d. 1. februar.

Kaj E. Larsen, Nørrevoldgade 76 - bolig 3, 5800 Nyborg. 70 år d. 1. februar.

Erland Leifhøj, Toftevangen 13, 4130 Viby Sj. (Buchenwald). 80 år d. 14. februar.

Keld Skov, Solparken 11, Kirkeby, 5771 Stenstrup. 70 år d. 22. februar.

Jakob Nielsen Taudahl, Pilevænget 9, 7100 Vejle. 80 år d. 24. februar.

Dagny Knudsen, Østergade 13, 5750 Ringe. 70 år d. 26. februar.

Bemærk

Indberetning om runde dage for perioden 1. februar - 1. august skal være mig i hænde senest den 10. december.

For resten af 1996 senest 1. marts.

P. Feddersen,
Caroline-Amalievej 11, 5874 Hesselager.
Tlf. 62 25 14 77

Jens Erik Finderup

6. september fyldte kaptajn Jens Erik Finderup, Bernadotteparken 57, Himmelev pr. Roskilde, 80 år.

Finderup kom til verden i Horsens. I 1934 begyndte han i den danske hær. Han var officiant med tjeneste i Tønder, da han eftersommeren 1944 blev anholdt af Gestapo. Turen gik til Vestre Fængsel, siden Frøslev. Og 29. november 44 blev det mere alvorligt, nemlig Neuengamme ved Hamburg. Finderup blev bl.a. sat til at passe krematoriet. Derpå indlemmet i Transport Bau Brigade 500 med station i Osnabrück. RAF bombede ustandseligt, så der var mange jernbanespor at reparere på. Finderup havde i det danske militær lært sprængningsteknik, så han havde et godt øje for, hvordan man undgår livsfarlige, ikke udløste bomber.

Men krigen går på hæld. Grev Folke Bernadotte får gjort Himmler så medgørlig, at danske og norske

fanger må komme til deres hjemlande. - Jeg husker endnu, hvordan vi blev samlet op dråbevis, siger Finderup. I april 45 var han blandt de sidste danske fanger, som til fods kom ud af lejren. Man gjorde bl.a. holdt ved Friedrichsrue, Bismarks gamle lystejeendom. Så til grænsen og i karantæne. Derpå til Møgelkær ved Horsens. 4. maj var Finderup i Københavns frihavn. Politifolkene måtte godt træde af. Det ville Finderup selvsagt også gerne... Men ikke let i fangedragt med kryds på ryggen og kar-seklippet hår. En alpehue hjalp dog. »Jeg fandt frem til en svoger«, fortæller Finderup. Og oplevede hvordan de forhadte mørklægningsgardiner kom ned overalt.

5. maj kom Finderup med en Røde Kors-transport til Jylland. Men uden våben. Ved det sprængte Odinstårn i Odense var der terrorister på spil. I Tønder blev Finderup ringet op af kaptajn P.M. Digmann, nu en af lederne på stedet, efter at han under besættelsen var fangerens talsmand overfor tyskerne. I Frøslev var Finderup med til at sætte lejrens forhadte tyske leder, Wassermann, ind som fange. Han var på flugt gennem Jylland. Finderup gjorde ham til formand i en af barakkerne. Så blev der ro der.

Senere var Finderup knyttet til Det britiske 8. korps i Tyskland. 1948 kom han til Roskilde. Men gjorde så med 17. bataljon tjeneste ved Den Danske Brigade og var 1952-54 ved NATO-hovedkvarteret i Rendsborg. Hjemme i Roskilde igen blev han sendt rundt i landet. I Roskilde var Finderup en tid velfærds- og presseofficer. 1951 blev han premierløjtnant, i 1957 kaptajn. 1977 gik han på pension. Sidste station var i Ringsted. 1974 blev han Ridder af Dannebrog. Tidligt blev han gift med sin smukke og dygtige sekretær, Lykke.

Finderup var den sidste kasserer i fangebladet »Pigtråd«. Indenfor »Gestapofangerne«, som har tre afdelinger: Randers, Aarhus og Sjælland, er han landsformand. Nu er der bare 141 medlemmer tilbage, så nu vil man lave det til en fælles forening.

Johs. Rasmussen

Breve til folketingets partier

Helsing d. 21-7-1995

Medlemmer af sammenslutningen har næsten alle siddet i Frøslevlejren, enten før de blev deporteret til Tyskland, eller efter at de ved Bernadottes hjælp, vendte tilbage til Danmark og Frøslevlejren.

Af de deporterede, ca. 1600 fra Frøslev, døde der over 400 af sult, mishandling eller sygdom.

De fleste af os bidrog i sin tid med penge og effekter, da Frøslev museum blev oprettet i årene 1967-69. Museet blev af et tidligere nedsat præsidium indviet og højtideligt overdraget som gave til staten. Vi er bekendt med at staten den gang påtog sig, at etablere en mindepark for vore i K.Z. lejre omkomne kammerater. Bestemmel-

serne herom er nedfældet i aftaledokument af 15-4-1967 og overdragelsesdokument af 28-7-1969.

Derfor har vi med stor bekymring gennem dagspressen og medierne fulgt den senere tids udvikling omkring Frøslevlejren.

Det har virket overordentligt pinligt, såvel på vore medlemmer, som langt ind i deres omgangskreds, og hos de efterladte at erfare, hvordan staten har svigtet sine løfter, overfor vore, under deportationene omkomne kammeraters minde.

Efter at hoteldriften i lejren er stoppet, påtænkes det ifølge medierne, at etablere en efterskole på mindeparkens område, ligesom

man stadig tolererer udlejning til merkantile formål, såsom vognmandsvirksomhed og ganske uvedkommende museumsdrift. Vi har bevidst undgået pressen, da vi finder sagen så beskæmmende, at den bør kunne løses, uden at det vækker den store opsigt, ved at folketinget lever op til de gamle løfter.

Det skylder man vore faldne kammeraters minde.

Vi imødeser meget gerne en udtalelse om, hvad partigruppen agter at foretage sig.

*Med venlig hilsen
på bestyrelsens vegne
Villy B. Jensen
Konst. formand
medlem af 5. maj udvalget.*

Ref: vores skrivelse af 12. juni 1994 og senere skrivelser.

I ovennævnte skrivelse foreslog vi i forbindelse med 50-året for Danmarks befrielse i 1945 - at få etableret den projekterede Mindepark for de i de nazistiske KZ-lejre omkomne danske patrioter.

Som det fremgår af vore tidligere fremsendte skrivelser, herunder Økonomiudvalgets skrivelse af 15. april 1967 og gavebrevet af 28. juli 1969, blev præsidiets nedsat i 1965 med det formål at etablere et museum, »Frøslevlejrens museum«.

Forinden indsamlingen hertil blev påbegyndt, fik Præsidiets tilsagn om Regeringen Krag II om at få stillet barakker til rådighed for indretningen af museet, idet barakker som ikke hørte til museet skulle fjernes og markeres med lav egebevoksning, ligesom fangeområdet skulle indhegnes med pigtråd som i 1944/45.

Først derefter begyndte indsamlingen til etableringen af museet, som blev betalt af gamle Frøslev-fanger.

Aftalen er nøje beskrevet i skrivelse fra Økonomiudvalget dateret 14. april 1967 og var tiltrådt af de

berørte ministerier, inden indsamlingen startedes.

Aftalen blev senere tiltrådt af den følgende regering i 1968, VKR-Regeringen Hilmar Baunsgaard.

Ud fra de aftalte forudsætninger blev museet etableret, og i 1969 blev det som en gave fra de gamle Frøslev-fanger foræret til Kulturministeriet i forbindelse med indvielsen af museet i august 1969.

MINDEPARKEN, som er det væsentligste i aftalen, er tænkt som et varigt minde for de ca. 400 danske, der mistede livet i de tyske KZ-lejre under ubeskrivelige lidelser. Af disse hundreder af døde er det aldrig lykkedes at finde lig eller grave for 326 danske fanger.

Havde Præsidiets (Økonomiudvalget) haft den ringeste anelse om, at det af to regeringer og Folketing afgivne løfte var blevet svigtet, var Frøslevlejrens Museum aldrig blevet etableret.

Det var et enigt Præsidium, der gav Økonomiudvalget bemyndigelse til at foretage indsamlingen

blandt de gamle Frøslev-fanger.

Ved grov tilsidesættelse af de i 1967/69 indgåede aftaler, befinder vi os i dag i en fuldstændig uholdbar situation. Derfor nedenstående spørgsmål, som vi beder samtlige partier og Folketingets Kulturudvalg besvare snarest belejligt.

I det år, der er forløbet siden ref. er der tilsyneladende ikke sket noget nævneværdigt i sagen, som alene Folketinget kan råde bod på. I den anledning tillader vi os direkte at spørge den enkelte partigruppe, om den agter at følge sagen op i Folketinget med det formål at få løfterne fra 1967/69 om MINDEPARKEN gennemført.

Som påpeget drejer det sig blot om nedrivning eller flytning af de mindeparken uvedkommende barakker, d.v.s. alle barakker indenfor det beskrevne område minus de 2 museumsbarakker, der bliver stående.

De Den selvejende Institution tilhørende barakker er iøvrigt som følge af forskellige brugeres om-

Det må forekomme både usselt og uværdigt, at Danmark ikke skulle have råd til at gennemføre og vedligeholde en så ukompliceret Mindepark, men tolererer, at det til dette formål udlagte areal fortsat

Et overvældende flertal af endnu levende præsidiemedlemmer har skriftligt erklæret, at de insisterer på, at gavebrevets bestemmelser skal overholdes. Kun 3 tidligere

Ligelydende skrivelse er sendt til alle Folketingets partier og til Folketingets Kulturudvalg.

Mark C. Delaney

Det er redaktionen bekendt at man har modtaget et henholdende svar fra Folketingsmedlem Dorte Bennedsen. Når der foreligger et fyldestgørende svar vil det blive bragt i bladet.

K.C.

Kvinderne og modstandskampen

Af Johs Rasmussen, Vejle

Det er et farligt emne. Enormt. Hvor skal jeg begynde? Hvor ende? Hvem tager jeg med, og hvor mange hundreder, som lige så fuldt burde være nævnt, har jeg ikke bare glemmt. Fransk mændene siger jo gerne, at der står en kvinde bag alt. Men jeg vil da tegne et par steger og håbe på læsernes overbærenhed og velvilje. Tak.

Man kunne f.eks. nævne Toldstrups kurerer her i det jyske. De udførte hver dag et farefuldt arbejde, måtte ofte rykke teltpælene op. Man var hele tiden eftersøgt, måtte ikke efterlade for mange spor, helst ingen. Og man kunne tage Fl.B. Muus brug af kurerer.

Her støder vi straks på et lysende navn, der ikke må glemmes. Jeg tænker selvfølgelig på Varinka Wichfeld, kaldet Inkie, og inden nogen vidste af det, var hun hans hustru, kunne føje navnet Muus til sit eget. Inkie er idag 72 år og siden 1982 enke efter Fl.B. Muus. Hun er datter af den lige så berømte mor, Monica Wichfeld, som kom af irsk-engelsk adelslægt, og som tidligt på Lolland-Falster startede et modstandsarbejde. Men en dag blev hun afsløret. Fik en hård dom. Kom til Tyskland, til fængsler, kz-lejre og tugthuse. Bøjede sig aldrig, var tværtimod altid en opmuntrer for andre, især danske medfanger. Men hen mod krigens slutning var hendes kræfter udtømt, så da Bernadottes hvide busser skulle hente heldigvis så mange danske og norske fanger ud af det tyske krigshelvede, så var den særprægede og enestående skikkelse ikke mere.

Vi har nævnt hendes modige datter, Varinka Wichfeld Muus, som heller aldrig gik af vejen for nogen opgave. Der er, med rette, kommet flere bøger om Monica Wichfeld. Og nylig udsendte Varinke Muus sine erindringer »Fra solskin til tusmørke«.

Vi nævnte Toldstrup og Muus. Kunne f.eks. også nævne Arne Sørensen. Blandt hans trofaste kurerer var f.eks. Signe Sand.

Så til noget helt andet. I Odense sidder Astrid Blumensaadt i Carls-gade 5. Hun fyldte i januar 1995 94 år. Hun har været ude for flere operationer, sidst på et af hendes ører. Men ellers er hun stadig meget af en stolt svane. Hun var under besættelsen leder af et af DKPs fire distrikter i Odense. I december 1943 blev hun snuppet af Gestapo og kom hele turen igennem, så hun endte i kz-lejren Ravensbrück, den specielle kvindelejr. Astrid Blumensaadt blev, som andre danske og norske fanger, reddet. De hvide busser kom til Ravensbrück 8. april 45. Videre til Neuengamme og hjem til gamle Danmark. I dag er Astrid formand for den danske Ravensbrück-forening. -Nu er vi bare 8 medlemmer tilbage udover hele landet, siger hun til mig. Og alene de tre af dem er her fra Odense. Bl.a. Anna Henriksen. Astrid har flere gange besøgt Ravensbrück i årenes løb. F.eks. har hun vist en flok unge fra Esbjerg rundt på stedet. Hun kender lejren, kan stadig påvise, hvor torturkammeret var, selv om noget nu er tilmuret. Og ligkammeret, hvor ligene skulle vaskes, inden tandlægen kom og fjernede evt. guldtynder. En speciel nazi-fornøjelse og et groft tyveri. Mange ting kom jeg undervejs med, fordi jeg delte lidt ud af min Røde Kors-pakke til nogle norske medfanger, der kunne vise mig rundt de nævnte steder. Længe havde vi danske fanger værget for os mht. at skulle ud at arbejde. Til sidst måtte vi give os. Jeg kom i arbejde på en af Siemens-koncernens fabrikker. Det var på nathold. Der havde været en del sabotage, så fem fanger blev skudt. Men i de kommunistiske celler, der stadig fungerede, lød parolen: fortsæt sabotagen. Jeg mener selv, jeg var ret fingernem og var fhv. telefondame, så jeg lærte snart af nogle franske piger, hvordan man kunne ødelægge det hele. Helst uden at blive opdaget. Men Astrid kan så meget andet. Hun er grafiker og maler. Og hun er æresmedlem af Grafisk Værksted i Odense.

Inden vi forlader emnet Ravensbrück, så vil vi nævne en helt anden type. Johanne Hansen fra Vollerup på Als, som jeg har truffet flere gange. Hun var født 1890 og døde i august 1981. Ved hendes 100-års dag blev rejst en mindesten ved skolen i Vollerup, der ikke mere er husholdningsskole, i dag kun vandrerrhjem. Johanne Hansen var et varmt og mangfoldigt menneske, som huskes af flere slægtled. Hun var grundtvigsk, folkelig og liberal. Jeg ved, at hun mellem politikerne foretrak Erik Eriksen fra Venstre. I hendes hjem på skolen opstod tidligt et lokalt modstandscentrum. Her mødtes ikke bare folk fra sognet og Sønderborg, men fra hele landsdelen. Her blev opbevaret våben og herfra udgik illegale skrifter. F.eks. tog hun straks mod provst Harald Sandbæk fra Aarhus, der sammen med et par kammerater skulle afbryde strømmen på en fabrik på Als. Siden blev meget afsløret. 6.10.44 blev Johanne arresteret, kom til Frøslev-lejren, så til Vestre Fængsel i København og endelig til Ravensbrück. Tiden her var frygtelig, har hun siden bekræftet i mange foredrag. Men altid holdt hun ud, prøvede at se de lyse øjeblikke midt i trængslerne. Blev aldrig bitter...

Lad mig nævne et par Vejle-damer, som gjorde mere end deres pligt. Først læge Inger Bredahl-Glud, som døde i 19?? i Brønshøj, hvortil hun flyttede midt i 1960'erne, da hun holdt op som læge. Hun var fra Ringsted, student i København, læge og virkede 37 år i Vejle. Allerede i 1940 samlede hun illegale grupper i sit hjem. Herfra udgik »Frit Danmark«-bladet. Her lavede man falske legitimationskort. Hun flyttede våbenlagre og håndgranater, når det var nødvendigt. Til sidst måtte hun forsvinde fra Vejle, men praktiserede frejdigt videre for en anden læge i Aarhus. Hun ledede også efter 5.5.45 det første, frie folkelige møde i Vejle.

En anden gæv Vejle-kvinde var overlærerinde Agnes Ahm, som gik under dækningsnavnet »Marie«.

Hun døde 66 år gammel i 1976 i Vinderup ved Limfjorden. Hun var kurer for nogle af byens sabotagegrupper og siden sekretær for bylederen. Efter lærerindejob flere steder kom hun 1940 til Vinding skole ved Vejle. Hun delte illegale blade ud, men snart foregik der i hendes hjem i Mølholm regulære våbeninstruktioner. Med hende som instruktør. Til sidst måtte hun gå under jorden, men blev i Vejle, hvor hun hyppigt skiftede adresse og levede meget spartansk. Hun var diskret og effektiv og fik ofte tingene til at fungere igen, når Gestapo havde foretaget anholdelser. En sjælden skikkelse.

Man kunne nævne kvinderne i Hvidsten-gruppen. Eller i Rosenholm-gruppen ved Hornslet. Eller en kvindelig afdelingsleder i sabotageafdelingen Holger Danske. Eller lægefamilien Kieler i Horsens, hvor også flere kvinder deltog og betalte prisen med fængslinger. Mellem fangerne i Frøslev var også

en del kvinder. Ja, de fyldte en hel barak, som var afspærret med pigetråd fra mandsbarakkerne. Men alligevel skete det, at nogle mænd fik damerne til at vaske deres tøj. Mellem fangerne i kvindebarakken vil jeg bare minde om to, som jeg lige nu husker. Forfatterinden Karen Aabye, hvis bolig i Bagsværd iøvrigt blev sprængt i luften af tyskerne. Og den fremragende tegner ved Berlingske Tidende, Gerda Ploug Sarp, som senere udgav et hæfte med tegninger fra Frøslev.

Og så vil jeg nævne en enkelt kvinde fra Vanløse, som jeg aldrig glemmer: fru Else Olsen, Jydeholmen 29. Hun var mor til to af mine bedste venner og kampfæller fra de år, Kaj og Knud. Fru Olsen levede 1896 til 1974. Pige-kammeret i familien Olsens lejlighed fungerede som vort »kontor« i lange perioder. Sent glemmer jeg den dag, da man skulle prøve en ny pistol. Pludselig brager et skud af. Den slags sker, selv om det er helt forkert. Kuglen

fløj lige forbi Kajs hovede. Bagefter fik man anbragt et større billede på den væg over hullet. Så forsvandt gruppen for resten af dagen. Men fru Olsen (og hendes mand, bager Carl Olsen) tog alting forbavsende roligt. Det var også fru Olsen, som nogle år efter besættelsen gik hen på politistationen i Bogholder Alle i Vanløse. Her hev hun to store granater til en tysk maskinkanon frem, lige klar til at futte af. Som hun sagde til den forbløffede betjent: »Nu må De ikke tage mig det fortrydeligt op. Men her er et par efterladenskaber fra mine sønners tid i modstandsbevægelsen«. - Sådan var Else Olsen.

Johs. Rasmussen

Erhvervshæmmede

Århus afd.

I Århus holdt vi den 2. september en dejlig fest for at fejre den 29. august. Vi var desværre kun 34 tilstede, på grund af et meget stort frafald på grund af sygdom, hvilket var en skam, for de gik glip af en virkelig god eftermiddag. Vi havde fået en ny musiker der var alle tiders samt et virkelig godt madsted. Så glæd jer til vor julefrokost, for der kommer både musikeren og kokken og kræser op for os. Så husk at reservere lørdag den 2. december kl. 13.00 på Skovvangsvej 127, og husk tilmelding så hurtigt som muligt til kontoret på Skovvangsvej og husk det er bindende. Afbud senest 3 dage før festen, tlf. 86 16 91 18.

Einer

Buchenwaldklubbens årlige fest og flotte FLÆSKE og ANDESPIL

*afholdes tirsdag den 28. november kl. 19.30
i kantinen på politistation 3,
Borups Alle 266, 2400 København NV.*

Reserver dagen og få en festlig og fornøjelig aften i kammeratligt samvær.

Buchenwaldklubbens ordinære årlige generalforsamling

*afholdes tirsdag den 30. januar 1996 kl. 14.00
i kantinen (8. etage) politistation 1,
Halmtorvet, 1700 København V.*

Dagsorden ifølge klubbens vedtægter.

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen må jfr. vedtægterne være bestyrelsen i hænde senest 8 dage før generalforsamlingen.

Venlig hilsen Bestyrelsen

Da det ikke har været muligt at bringe de sædvanlige julehilsener opfordrer vi hermed foreningerne til at sende en nytårshilsen i stedet for. Disse skal være redaktionen i hænde senest 1.1.1996.

Kaj Christensen

Klip fra aviser og blade

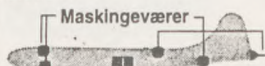
Fyens Stiftstidende fredag den 4. august 1995

»Enola Gay«

Atombomben over Hiroshima blev kastet af det største bombefly under Anden Verdenskrig, en B-29 Superfortress. Flyet, kaldet »Enola Gay«, er nu udstillet på Smithsonian-museet i Washington.

B-29 Superfortress

Bombeflyet havde normalt maskingeværer placeret fem steder.

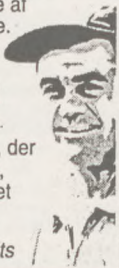
Normal bombelast:
2500 kg

For at kunne bære en atom-bombe på 4000 kilo måtte flyet ribbes for fire af maskingeværerne.

Mandskabet

Besætning på 12-mand. Kaptajnen, der hed Paul Tibbets, havde opkaldt flyet efter sin mor.

Tibbets

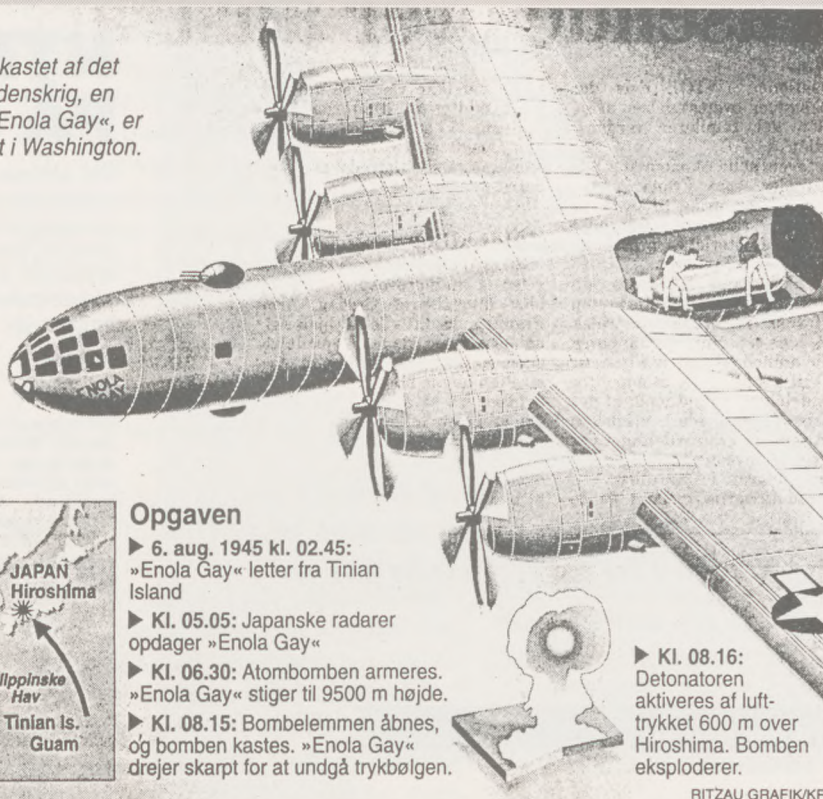

Opgaven

- 6. aug. 1945 kl. 02.45: »Enola Gay« letter fra Tinian Island
- Kl. 05.05: Japanske radarer opdager »Enola Gay«
- Kl. 06.30: Atombomben armeres. »Enola Gay« stiger til 9500 m højde.
- Kl. 08.15: Bombelemmen åbnes, og bomben kastes. »Enola Gay« drejer skarpt for at undgå trykbølgen.

- Kl. 08.16: Detonatoren aktiveres af lufttrykket 600 m over Hiroshima. Bomben eksploderer.

RITZAU GRAFIK/KR

BT fredag den 21/7.

Da Stiftstidende blev schalburgeret.

Da Brøndum ødelagde Stifter

For 50 år siden - Tirsdag den 17. juli 1945:

Henning Brøndum har i Dag yderligere tilstaaet, han sammen med syv andre efter Tyskernes Ordre h deltaget i forskellige Terrorhandling i Odense. V Sprængningen af Fyens Stiftstidendes Bygningsko pleks den 26. Maj 1944 var Bothilsen Nielsen fra A hus Leder. Samme Nat blev C.M. Eriksens Isenkrar forretning og Svend A.s Beklædningsforretnin sprængt i Luften, og i August fandt den store Spræ ning af Vestergade Sted, hvorved I.G. Jacobsens Var hus, boghandler H.J. Grupes Forretning og Ejendom flere andre Firmaer blev lagt i Grus.

Måske værd at huske på i 50 året for 2. verdenskrigs afslutning. Vore allierede undgik hermed et stort blodbad på vore venner, de som kæmpede sammen med os for at Nazi-regimet og det japanske diktatur kunne nedkæmpes.

Her et andet billede med teksten fra ødelæggelsen af Fyens Stiftstidende.

Nazisterne, ja alle diktaturer anser den frie presse for et onde, der skal bekæmpes med alle midler.

Lad det ikke gentage sig!

Klip fra aviser og blade

Fyens Stiftstidende 20/7.

Nynazist kan igen appellere

KØBENHAVN: Gary Lauck – den 41-årige nynazist, som både af Byretten i Roskilde og af Østre Landsret er blevet dømt til udlevering til Tyskland – får muligheden for at appellere sin sag til Højesteret. Det besluttede Justitsministeriet tirsdag.

Amerikaneren Lauck leder den nationalsocialistiske organisation NSDAP/AO og blev anholdt den 16. marts i Greve under et besøg hos de danske nynazister. De tyske myndigheder vil sigte Gary Lauck for udbredelse af nazistisk propaganda i Tyskland fra en base i USA, men i Danmark er det ikke forbudt at agitere for et politisk budskab – heller ikke det nazistiske, hævder Laucks danske advokat Erik Liisborg.

Hvis Lauck udleveres til de tyske myndigheder efter en eventuel højesteretsdom, risikerer han op til fem års fængsel. (FS)

Nynazisme - som vi har valgt at kalde det - er vel egentlig blot den gamle nazisme på nye flasker. Som det ses, er de stadig farlige.

BT fredag den 21/7.

◆ *Grotesk situation:*

Nazister beder Amnesty om hjælp

Usædvanlig henvendelse: Danske nazister har henvendt sig til Amnesty International for at bede dem se på varetægtsfængslingen af den amerikanske topnazist, Gary Lauck, der siden 20. marts har siddet bag tremmer i Roskilde.

Af Hans Nørgaard

Det Fri Aktuelt.

NYNAZISTER PÅ INTERNET

Det verdensomspændende computernetværk, Internet, benyttes af nynazister til at sprede racistisk propaganda

Af Niels-Bjørn Albinus

Udbredelse af nazistisk propaganda via breve og løbesedler er nu ved at blive afløst af elektronisk overført propaganda. Nynazister i Tyskland og andre lande er således ved at opbygge et »elektronisk skjold« for at beskytte sig mod myndighedernes ransagende blikke.

Hundreder af Tysklands anslået 50.000 nynazister er gået »on-line« på det globale computer-netværk Internet. Her har de opbygget et lukket kommunikationssystem – kaldet »Thule-netværket« – som de tyske myndigheder endnu ikke har haft held til at afkode.

Via Thule-netværket har nynazisterne direkte adgang til materiale, som er ulovligt i Tyskland – lige fra anti-semitisk og racistisk propaganda, til skrivelser som

hævder, at nazisterne ikke sendte seks millioner jøder døden i 2. Verdenskrig udryddelseslejre.

Materialet er produceret uden for Tysklands grænse og overføres derefter elektronisk. Tyske myndigheder siger, at bagmændene bag Thule-netværket indtil videre har undgået retsforfølgelse, fordi det er svært at bevise elektronisk informations oprindelse.

ORGANISERER MØDER

Udbredelse af nazistisk propaganda er kun ét af formålene med Thule-netværket. Der arrangeres også møder og demonstrationer med tyske, hollandske, danske og belgiske nynazister. Netværket udsender desuden digitale fotos af venstreorienterede »fjender«.

For tiden drejer debatten på netværket sig om de amerikanske nynazist Gary Lauck, som forsøger at undgå en udvisning fra Danmark til Tyskland.

Straffelovens § 266b kaldet »racismeparagraffen« – fastslår, at racistiske eller diskriminerende udtalelser er strafbare, uanset om de sker på skrift eller via elektronisk netværk.

Tidligere modstandsmand Frede Klitgaard er nu blev formand - så nu går det sikkert fremad.

Formanden smidt ud

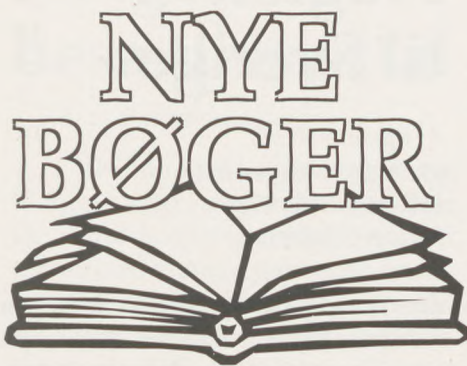
FREDERICIA: Seks medlemmer og heriblandt formanden for Folkebevægelsen Mod Nazisme (FMN) er i weekenden blevet ekskluderet af bevægelsen, fordi de efter hovedbestyrelsens mening har skadet FMN's formål og renommé.

Landsformanden, John Aagaard Bustrup og landskassereren, Irma Stæhr Christensen, Randers, er tidligere blevet meldt til politiet af forretningsudvalget på grund af mistanke om uretmæssig brug af forretningsmidler.

Hovedbestyrelsen har forgæves søgt at få udleveret oversigt over bevægelsens kassebeholdning, samt at få udleveret bevægelsens øvrige ejendele, men da det ikke lykkedes, anlagde den fogedsag mod formanden og sekretæren, som bor på samme adresse i Randers. (RB)

*Indimellem
er de dog
bare latterlige*

Hjemmeværnet udsprang af modstands- kampen...

Arne Mosgaard: »Frihedskampen - forsvarsvilje« 307 sider.

Forlaget Centrum og

»Fra Ranumkonvent til Odense møde«
(stort særtryk, 16 sider)

9. juni i år holdtes et interessant møde i Odense, for da var det 50 år siden, modstandsfolk fra alle egne af landet mødtes i den fynske hovedstad for at grundlægge et nyt, folkeligt forsvar: - Hjemmeværnet. Den slags har man haft i andre lande. Især vil jeg nævne Finland for deres hjemmeværn og deres iotter. I Danmark havde man også i mellemkrigsårene nogle frivillige skyttekorps. Men da tyskerne og nazisterne pressede på sydfra, indførte man uniformsforbud o.l.

Men vi havde alle lært noget af besættelsen. I hvert fald alle virkeligt dansksindede. Nu skulle vi ikke mere have en »9. april«, hvor havelågen stod åben for enhver tilfældig aggressiv og krigerisk magt udefra.

Noget af oprøret begyndte ved det nordjyske »Ranum-konvent« i en præstegård der. Nemlig 10. og 11. marts 45, hvor især en førerskikkelse som fhv. toldassistent Anton Jensen fra Skive (også reserveofficer), nu en eminent dygtig leder af våbenmodtagelserne i det jyske, kendt som »Toldstrup«, hvor hans

offensive og ungdommeligt begejstrede sind prægede det hele. Han var ellers eftersøgt nok af Gestapo. Og tilmed på vej til at blive likvideret af en sinke og tåbe som modstandsmand som officeren Vagn Bennike. Hvem skulle være regering efter befrielsen? Hvem skulle straffes, og hvor hårdt? Skulle vi søge at få Flensborg og noget af Sydslesvig med tilbage til Danmark, nu Tyskland lå på valen efter alle sine onde gerninger?

Jo, der var mange spørgsmål. Og tit blafrede svarene i vinden. Men, altså. Her har historikeren Arne Mosgaard, Herning, gravet dybt i arkiverne. Især i og omkring Herning. Han har også talt med f.eks. Frøslev-lejrens arkiv, med oberst J.F. Edeling, Haderslev, det sønderjyske Museumsråd, ja og mange andre.

Lad os tage enkelte kapitel-overskrifter. Efterretningsmanden Nordentoft, nu i Stockholm, skriver til den (berygtede) Lille Generalstab i København med bl.a. general Gørtz. 20.2.45 skriver den kommende britiske invasionschef i Danmark, general Dewing til socialdemokraten Vilh. Buhl, som allerede nu er tiltænkt opgaven som statsminister efter befrielsen (forstå det, hvem som kan, ham puslingen, der endnu i radioen i 1942 tilskyndede sine landsmænd til at angive enhver sabotør). Og der er en oversigt over tiden 29.8.43 (da regeringen trådte af) og frem til maj 45. Den konservative modstandsmand Erling Foss i Stockholm skriver 6.1.45 til en af hovedfigurerne i Frihedsrådet i København, Frode Jacobsen (nu i 1995 den eneste overlevende af Rådets medlemmer iøvrigt). Og efter 5.5.45 er der store møder i Randers 20.5., i Odense 9.6., i Ålborg 20.6., og efter en Odenseudvalgsbetænkning af 30.6. afløses Frihedsrådet af Frihedsbevægelsens Samråd. I august 45 hjemsendes modstandsstyrkerne. Aksel Larsen kræver udrensning i hæren og politiet. Og der var endnu 19.3.46 frihedskæmpere inde til tjeneste.

Flere gange holder »general Johansen«, arbejdsmand Svend Wagner fra Gentofte møder med hjem-

meværnskommissionen og diverse regionschefer. 2. oktober 45 er man så vidt, at et forslag om hjemmeværnsforeninger kan godkendes af regeringen, nu der er skabt et politisk flertal for sagen. Så har vi »Danske Hjemmeværnsforeninger« med Wagner som landsformand. Så har vi foreningerne frem til 1949, da vi endelig får det statslige Hjemmeværn, som vi kender det den dag i dag.

Men, som Arne Mosgaard et sted skriver: »Frøene blev sået i Ranum«. Mærkeligt forresten, at så vidt jeg husker, kørte Toldstrup galt, da man skulle frem til det store møde i Odense. Han fik vist lidt af en hjernerystelse og var ikke rigtig mand for at sige det, han ellers ville have fremført. Men så vidt jeg kan se, er det ikke med i bogen eller i bemærkningerne. Men lidt af et tidsbillede var der i det, synes jeg ellers. Manden, der havde overlevet alle efterstræbelser, både fra Gestapos side, og primitivt og utroligt nok fra såkaldte modstandsfolks side (omkring f.eks. Den lille Generalstab), ja han kørte galt til et vigtigt møde. Efter krigen.

Johs. Rasmussen

Krigssejlerne

Træk af dansk
skibsfarts historie 1939-45

Af Christian Tortzen 288
sider rigt illustreret.

kr. 188.- Forlaget Pantheon.

Beretningen fremhæver, at danske søfolk ydede en stor indsats, at deres bidrag til selve krigsførelsen var overordentlig værdifuld. Søfarten under verdenskrigen 1940-45 har ikke nogen fremtrædende plads i historiebøgerne, og det skyldtes ofte, at de søfarendes oplevelser finder sted langt fra offentlighedens øjne. Drama på drama, torpederinger, flyangreb, minesprængninger - det kunne have været en blodig fortælling, men blev meget andet. En bog om søfolkene der sejlede

ude, men også en historie om de der blev tilbage i Danmark.

3000 sømandskoner der nu havde mistet deres forsørger. Først trådte de søfarendes organisationer til, noget senere staten. Staten dog kun med lån.

Til sømandskonernes økonomiske bekymringer kom dog også - og ikke mindst - ængstelsen for deres mænd. Breve kom der, nogle gange 25 ord med mange måneders forsinkelse. Nogle hørte slet ingen ting. Undertiden kom der dog også breve af mærkelige kanaler, sommetider over Sverige og Portugal og sikkert også andre steder fra.

Krigen sluttede - for søfolkene - dog først den 15. august 1945, og nu kom en tid med store eftervirkninger.

Krigssejler-syndromet blev myndighederne dog ikke opmærksomme på før ca. 20 år senere, således at krigssejlere i 1969 blev anerkendt i lighed med modstandsfolk og militærfolk, under den særlige lov der var behandlet af Rigsdagen i 1945.

Efter mange år i udeflåden, blev en del i England eller USA, men de fleste vendte hjem. Mange med forventninger, som dog blev skuffet.

Militære myndigheder forstod ikke, at krigssejlerne havde aftjent deres værnepligt. Skattevæsenet savnede også respekt for søfolkernes indsats. Det og meget mere giver bogen en fornem indsigt i.

Den bør læses - ikke bare af søfolk - men også af folk med historie som interesse.

Kaj Christensen

Modstandsmand-kunstner-humorist

141 sider, 228 kr.

Lindhardt & Ringhofs forlag.

Det er en sjov bog, maleren og grafikerens Lars Bo her har skrevet. Barndoms- og ungdomserindringer om sig selv og sin spændende familie. Opvokset i Vejle og Kolding, til familien tidligt bosætter sig i København. Lars Bo, i dag 71 år, lykkeligt skotsk gift og bosat i

Paris og internationalt anerkendt, har fod på det hele.

Uhøjtideligt og med humor skildrer han det hele. Tidligt ved han, under familiens protester, for »noget solidt skal man have at falde tilbage på«, at han er kunstner. Men besættelsen lægger sig lidt i vejen. 1943-45 har han slet ikke tid til at tegne og male. Han søger at komme med i det illegale arbejde. Men en storebror, Hemming, med i en kommunistisk gruppe, vil ikke sætte lillebrors liv på spil. Så det varer noget, inden Lars finder frem »til noget«. Hemming måler 1,80 og vejer bare 41 kg, da han kommer hjem fra Neuengamme. Men så går det også derudaf.

Vi hører, hvordan der tidligt kommer Spaniens-frivillige i hjemmet. Om digteren Jens August Schade, som mellem sine mange dame-bekendtskaber, der gerne må skaffe ham dagligt brød, også er Lars' søster, Hanne Bodil. Men også skribenter som Kai Friis Møller og Knud Sønderby krydser hans vej. Og grosserer Hans Muus i Odense, og Jette Hecht Johansen og hendes mand Mads, oplever vi. Alt i en periode, hvor Lars er modstandsmand i Odense.

Og så er der de fæle onkler: onkel Caj i brun naziuniform og onkel Frede i sort armbind og med tyske medaljer. Jo, familiens liv spænder vidt, politisk, økonomisk og geografisk. En ung familiefar Per slås, bogstavelig talt, til døde af Hipo. Vi nævnte Odense-tiden, hvor man f.eks. med besvær får flyttet en stor kanon sidst i 1944. Og hvordan han og kliken omkring Jette Hecht Johansen klarer sig. Pudsigt nok, fordi folk i kvarteret tror, det er en flok stikkere og værne-magere, de er omgivet af. Her er våbentransporter, stikkerdrab og radio-kommunikation. Og man får forsinket et tysk pansertog fra Norge mod Tyskland i 19 dage over Fyn. Ved at sabotere og afbryde sporene for og bag (en lille hilsen til Aage Trommer, Odense). Og man aflytter alle Husmandsskolens samtaler i Odense, takket være en dygtig ingeniørs små kunstgreb.

En uge efter 5.5.45 fylder Lars Bo 21 år. Som sagt: spænding og meget uhøjtideligt. Tak for det.

Johns. Rasmussen

Flugten til Sverige

*Af Rasmus Kreth
og Michael Mogensen.*

182 sider. Pris 198.-
Forlaget Gyldendal.

En ny bog om aktionen mod de danske jøder oktober 1943 på grundlag af en afhandling ved Aarhus universitet 1993.

Bogen angiver at være blevet til på grundlag af svensk, dansk og tysk arkivmateriale, som ikke tidligere har været inddraget i forskningen, og hermed er også beretninger fra enkeltpersoner, der enten var flygtning, eller flygtningehjælpere nedtonet i forhold til mange tidligere beretninger.

Her er bogens fortrin, men også dens mangel.

Fortrin, ved at forfatteren kan sammenligne - samtlige rapporter, arkivalier fra danske, tyske og svenske myndigheder og derigennem få en ide om de virkelige hændelser. Men det der er fortrinet er samtidig manglerne, hvilket forfatteren selv giver udtryk for på siderne 15, 16, 17, 18 og 19. Her ses hele det modsætningsfyldte samarbejde mellem v. Hanneken, Best og Mildner, og deres forskellige rapporter om samme ting til Berlin. Jøderne var her helt uden interesse. Interessen var, hvem der skulle »styre« Danmark.

Afsnittet Motiverne til at hjælpe afdækker også en del, men anmelderen må her mene, at en stor del heraf er det svageste i bogen - det mest subjektive.

Bogen er dog læsværdig og særlig må den kunne interessere yngre historikere, som kan få endnu et lille billede af den tid. Dens rædsler, men også den heroisme, der dengang kom til udfoldelse. Nævnes bør det også, at personliste, kildeangivelse og litteraturliste samt SUMMERY på engelsk er glimrende.

Kaj Christensen

Norges besættelse i tal

- Af Johs. Rasmussen, Vejle -

I tilslutning til min artikel om Norges kamp i de fem besættelsesår (se Pigtråds april-nummer), bringer jeg hermed et mere skematisk og tal-mæssigt billede af Norge i de fem år. Med støtte af »Foreningen af politiske fanger 1940-45« i Oslo.

Der var 8000 værnemager-sager, hvor der rejstes tiltale, og hvor nogle blev frifundet.

Man havde 360 stikkere, som var tilknyttet Sipo. Omkring 1000 agenter var tilknyttet til Abwehr.

Quisling-partiet Nasjonal Samling toppede i november 1943 med 43.000 medlemmer. Ialt gik 45.000 medlemmer ind og ud af partiet i de fem år. 9.800 personer, som var indrulleret i Hirden (Hirden, Hirdens alarmenhet, Hirdens bedriftsværn og Førergarden), blev straffet bagefter.

Ialt anholdt man efter 8. maj 45 ca. 47.000 personer. Der blev afsagt 30 dødsdomme, hvoraf de 25 blev fuldbyrdet. Iøvrigt blev 45.000 personer straffet efter landsviger-lovene eller efter almindelige norske straffelove.

Da man genvandt friheden i 45, talte Hjemmestyrkerne 40.000. Hæren bestod 1.545 af 3.927 befalingsmænd og menige. I marinen var der 7.427 og i flyvevåbnet 2.638. Der var 13.000 polititropper, uddannet i Sverige (svarende nærmest til vor Brigade).

Der var antageligt 27.000 personer involveret i den illegale presse, flygtningetjenesten, civile organisationer og diverse efterretnings- og sikkerheds-organisationer. Og til Handelsflåden var knyttet 30.000 mand.

Man har intet helt nøjagtigt tal over, hvor mange nordmænd, der havnede i Hitlers KZ-lejre. Men man antager, at tallet ligger mellem 9.000 og 10.000. 363 personer blev henrettet, heraf 3 kvinder. 38 mænd og 1 kvinde blev pint til døde.

Uhyggelige tal fra en uhyggelig tid.

Ventetid

Ved Gud, vi faar lært at vente.
I møjsomt gravede Render
med Haandgranater og Rifler
og Bidetængernes Tænder
mens Armbaandsurets Minutter
er Reb om vore Hænder.

Vi lærer at vente i Timer.
Hver eneste Nat omtrent.
Beskyttelsesrummets Klamhed,
Murenes nøgne Cement.
Brummen af fjerne Flyvere
hver eneste Nat omtrent.

Enhver faar lært at vente.
Paa en, der er død, eller en,
hvis Støvlesøm slaar Gnister
mod en fremmed Landevejs Sten.
Vente i lange Dage
lærer hver eneste en.

Fordi Granaternes Nedslag
er mer end et Nedslag et Sted.
Men blev til et Slægtleds Mærke
paa ubodelig megen Fortræd.
Mærket paa vores Liv,
der er gaaet i Skred.

Handling er ikke at springe
i et vanvittigt, planlagt Spil.
Handling er ikke et dødsangst Spring,
der skænker det Nu, som vi vil.
Handling er det at leve
og se paa, at Ting blir til.

Handling er det at leve
og modnes og dø sin Død.
Men først ha forvandlet sin Krop
til det hellige, grove Brød.
Og først ha forvandlet sit Blod
til en Vin, der er tung og rød.

Vi lærte ikke at handle.
For handling er ikke Had,
ikke det vilde Sekund,
hvor man splitter et Hjerte ad.
- Vi lærte bare at vente.
Uden at vide paa hvad.

Morten Nielsen

ADRESSELISTE

KAMMERATERNES

HJÆLPEFOND

Forretningsudvalget

Formand: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894

Øster Ulslev, Tlf. 53 86 55 59.

Kass.: Poul Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre, tlf. 42 91 13 72.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Sløsevej 19, 4894

Øster Ulslev 53 86 55 59.

Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K 33 12 85 95.

Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. 53 41 01 20.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. 66 12 71 99.

Århus: Fmd.: Knud Andreasen, Stenbjerg Kirkevej 6, 7752 Snedsted. 97 93 83 11.

Kass./sekr.: Niels Vognsen, Stokrosevej 21, 8330 Beder, tlf. 86 93 61 38.

Aalborg: Fmd.: Chresten Stendahl, Rinddalen 33, 9550 Mariager, tlf. 98 54 14 26.

Kass.: Henry Jensen, Østerled 44, 9370 Hals, tlf. 98 25 18 56.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby, 4070 Kirke Hyllinge. 42 40 50 87.

Kass.: Ernst Nielsen, Strandagervej 9, Munckerup, 3250 Gilleleje. Giro 6 45 87 18. tlf. 49 71 86 59.

LANDSFORENINGEN

ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Bernth Johannesson, Johs. V. Jensens allé 48, 4. tv., 1806 Frederiksberg C. 31 16 32 84.

Kass.: Knud Poulsen, Julsøvej 380, 8240 Ris-skov, tlf. 86 17 20 48.

Giro 5 43 27 23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby, 4070 Kirke Hyllinge, 42 40 50 87.

Kontoret: Kongevejen 252, 3. sal, 2830 Virum. 45 85 58 98. Giro 8 81 17 88. Kontortid for sociale sager: Tirsdag 10-12. Sommerferie: 3/6-31/8.

Esbjerg afd.: Fmd.: Marius Jensen, Jagtvænget 22, Hjerting, 6710 Esbjerg V. Tlf. 75 11 64 18.

Kontor: Gammel Fritidscenter, Grønnevangsvej (ved Østerbycentret), 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen, Frederik den III vej 3, st, 7000 Fredericia. Tlf. 75 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 28, tlf. 75 93 29 73, åbent tirsdag 14-16.

Kolding: Kontor: Staldgården.

Åbent torsdag kl. 14-16. 75 53 18 84.

Odense afd.:

Fmd.: Alice Kofoed, Ølstedgårdsvænget 6, 5230 Odense M., 66 15 89 99.

Kass.: Alfred Andersen, Bregnevej 7, 5220 Odense SØ, tlf. 66 11 58 69.

Sydfyns afd.: Fmd. og konsulent: Hjarne Ditlevsen, Løkketoften 15, 5700 Svendborg. Kontor: tlf. 62 20 15 52 (bedst kl. 08.00-11.00).

Sjællands afd.: Fmd.: Mogens Henrik Nielsen, Nystedvej 14, Veddelev, 4000 Roskilde. 46 75 77 13.

Kass. Villy Jensen, Lindevej 12, 3200 Helsing. 48 79 45 91.

Aalborg afd.: Fmd: Børge Dahl, Herskindsgade 9, 9000 Aalborg, 98 12 84 92.

Kontor v/ Børge Jensen, Østerbro 38, 9000 Aalborg. 98 12 16 19. Åbent torsdage 12-17. Åbent for kammeratligt samvær torsdag 14-17.

Århus afd.: Fmd. Wilfred Thomsen, V. Stuckenbergsvej 25 st, 8210 Aarhus V, tlf. 86 10 41 25.

Kass. Carlo Hansen, Randersvej 518, 8380 Trige, Tlf. 86 23 17 35.

Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. 86 16 91 18 i åbningstiden: Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

LANDSFORENINGEN

GESTAPOFANGERNE

Fmd.: J.E. Finderup, Gadstrupparken 3, 4621 Gadstrup, tlf. 42 39 09 91.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. 86 42 69 61, Giro 207 13 04.

Randers afd.: Fmd.: Frode Greve Rasmussen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenå. 86 30 90 76.

Kass.: Ejnar Hulten, Møllevej 69, Hornbæk, 8900 Randers. 86 41 81 81.

Sjællands afd.: Fmd.: Axel Lauritzen, Lundtofteparken 42, 2 tv. 2800 Lyngby.

42 88 12 42. Sommer: 44 65 05 11.

Kst. Kass.: Jytte Gajhede, Vejlands Allé 95, 2300 København S, 31 58 16 55.

Giro 170 30 72.

Århus afd.: Fmd. Edith Johansen, Sandkåsevej 2, 8210 Aarhus V, tlf. 86 15 73 15.

Kass.: Henning de Place, Jordbrovej 23, 8200 Århus N, 86 10 17 41, giro 1 27 64 92.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 42 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Toftekærsvvej 28 C, 2820 Gentofte. 31 65 89 90.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boulevard 12, 2. tv., 2450 Kbh. SV. 31 16 60 98.

Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernvej 24, 8270 Højbjerg. 86 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærsvvej 116, 2860 Søborg. 39 69 86 62.

Kass.: Gertrud Stjernholm Nielsen, Ved Belahøj 23 B, 7. sal. 2700 Brønshøj.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Helge Hansen, Hovedgaden 38, 4350 Ugerløse, tlf. 53 48 80 09.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2. tv., 2650 Hvidovre. 36 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000 Odense C. 66 12 79 08.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søegård, Amerikavej, 7.4. th., 1756 København V. 31 23 02 14/55 44 10 32.

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. 66 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Granparken 128, 5240 Odense NØ. 66 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. 44 98 11 77.

Kass.: Hertha Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre. 36 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann, Fredensvej 1 A, 3. th., 2920 Charlottenlund.

31 63 82 55.

Kass.: Heinz E. Hess, Elverhøjvej 1 C, 2730 Herlev. 44 94 44 41.

FRIHEDSFONDENS POSTADRESSE ER:

Æbeløgade 1 st, th., 2100 København Ø. Telefon 39 27 35 00. Åbent tirsdag, onsdag og torsdag kl. 10-15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. Telefon 86 16 91 18, i kontortiden eller Knud Poulsen, Julsøvej 380. 8240 Ris-skov, Tlf. 86 17 20 48. Ansøgning om ophold i højsæsonen skriftligt senest den 1. februar. **Kegnæs:** Ejers af Kammeraternes Hjælpefond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, 97 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 42 48 56 74.